

Képviselő-testületi előterjesztés

2025. december 10.

Tárgy: Beszámoló a Makói Települési Értéktár Bizottság 2025. évi II. féléves munkájáról

Előterjesztő: Farkas Éva Erzsébet polgármester

Ügyiratszám: I/823-1/2025

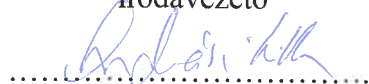
Melléklet: Beszámoló, Újonnan felvételre került települési értékek leírásai

Készítette: Makói Közös Önkormányzati Hivatal – Makó székhelytelepülés hivatala - Kabinet Iroda

Andrási Lilla
irodavezető

Témafelelős:

Andrási Lilla
irodavezető

Az előterjesztést látta:

Véleményezésre megküldve:

Emberi Erőforrások Bizottsága
Ügyrendi és Pénzügyi Bizottság

**Törvényességi véleményezésre
bemutatva:**

dr. Bodnár Gréta
jegyző

**A napirend előterjesztőjének
jóváhagyása:**

Farkas Éva Erzsébet
polgármester

MAKÓ VÁROS POLGÁRMESTERÉTŐL

Ikt.sz: I/823-1/2025

Üi.: Andrási Lilla

Előterjesztés

Tárgy: Beszámoló a Makói Települési Értéktár Bizottság 2025. évi II. féléves munkájáról

Melléklet: Beszámoló, Újonnan felvételre került települési értékek leírásai

Makó Város Önkormányzat Képviselő-testülete

M a k ó

Tisztelt Képviselő-testület!

Makó Város Önkormányzat Képviselő-testülete a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény, valamint a magyar nemzeti értékek és hungarikumok gondozásáról szóló 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelet alapján 2014. évben létrehozta a Makói Települési Értéktár Bizottságot, továbbá elfogadta a Makói Települési Értéktár Bizottság Szervezeti és Működési Szabályzatát.

A Szervezeti és Működési Szabályzat alapján a bizottság évi két alkalommal köteles működéséről beszámolni.

Az Értéktár Bizottság a 2025. év II. félévében folyamatban lévő pályázatuk megvalósítását végezte, illetve újabb támogatási kérelmet nyújtott be a HUNG-2025-ös felhívásra.

Az előterjesztés mellékletét képezi a beszámoló, valamint az újonnan felvételre került települési értékek leírásai

Tisztelt Képviselő-testület!

A fentiekre tekintettel, a következő határozati javaslatot terjesztem a Képviselő-testület elé:

HATÁROZATI JAVASLAT

Makó Város Önkormányzat Képviselő-testülete úgy dönt, hogy a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény, valamint a magyar nemzeti értékek és hungarikumok gondozásáról szóló 114/2013. (IV.16.) Korm. rendelet alapján létrehozott Makói Települési Értéktár Bizottság Szervezeti és Működési Szabályzata alapján előterjesztett, 2025. évre vonatkozó II. félévi beszámolóját az előterjesztés és annak mellékletei szerinti tartalommal elfogadja.

Határidő: azonnal

Felelős: polgármester

Erről értesítés kap:

- Makó város polgármestere
- Makói Közös Önkormányzati Hivatal Jegyzője
- Makói Közös Önkormányzati Hivatal – Makó székhelytelepülés hivatala - Kabinet Iroda
- Irattár

M a k ó, 2025. november 27.

Farkas Eva Erzsébet
polgármester

A makói Település Értéktári Bizottság 2025 II. féléves beszámolója

Az elmúlt félévben a következő feladatokat végeztük el:

1. Pályázati elszámolás:

A HUNG-2024-es kiírt felhívásra pályáztunk „**Értékeink hagyományos és modern formában való megmentése**” című projekttel. Az Agrárminisztérium 3.000.000 Ft egyszeri, vissza nem térítendő támogatást ítelt meg számunkra. A pályázat 2024. április 15 – 2025. június 30. közötti időszakban lett megvalósítva. Értékeink II. című kötetet szerkesztettünk, amelyben 64 értéket mutatunk be, hasonló módon, mit az első kiadványban és négy új kisfilmet forgattunk le. A támogatás felhasználásáról 2025. július 30. napjáig kellett elszámolnunk, melynek beszámolóját a Hungarikum Bizottság elfogadta.

2. Új nyertes pályázati támogatás:

A HUNG-2025-ös felhívásra ismét benyújtottunk egy projektet, amelyben:

- a. célterület: újabb kisfilmek elkészítését jelöltük meg. Az eddig elkészített kisfilmek segítik a lakosságot és az érdeklődőket, hogy minél részletesebben, de közérthető formában megismerhessék városunk kincseit.

- b. célterület: Kincses napok” -Makó és térségének értéktárainak bemutatkozása
Több rendezvényt tervezünk a pályázat segítségével megrendezni.

Az első „Kincses napok” családi programokat, melyet már 2021 évben szerveztünk meg elsőként, a HUNG21 pályázati támogatás segítségével. Majd 2024-ben a kisfilmek ünnepélyes bemutatójához szerveztünk Kincses Napokat. A helyi néptánc csoportok közreműködésével, kézműves programokkal és népi játszótér felépítésével színesítettük a rendezvényt. Mivel nagy sikerrel és érdeklődés követte ezen programunkat, így szeretnénk a következő esztendőben is megszervezni. A programot a múzeum skanzen udvarában helyeztük el, ami egy nagyon autentikus helyszíne az értékek népszerűsítésének. Ezt a megkezdett hagyományt szeretnénk folytatni, új típusú és tartalmú rendezvényeinkkel, amit a József Attila Múzeum udvarán, a helyi és vidéki értéktárak meghívásával, így kölcsönösen, megismerjük a Maros menti települések értékeit, nevezetességeit, kulturális örökségüket. Minden olyan települési értéktár bizottságot, akik elfogadják meghívásunkat, kapnának teret, sátrat, egész nap forgószínpad szerűen adnánk lehetőséget számukra a bemutatkozásra. A makói értéktár, a már elkészült vándorkiállítása nyitná meg a rendezvény. Az egész napos családi rendezvényen azon kulturális csoportok, néptáncgyűttesek, fűvószenekarok lépnének színpadra, akik az értéktárban szerepelnek. A makói hagymatermesztés eszközeit, termelési módjait a hagymás házunkban megtekinthetik az érdeklődők. Helyi kézművesek meghívásával népszerűsítjük a makói kézműves termékeket és készítőiket. A gyermekeket kézműves foglalkozásokkal és népi játszóházzal várunk.

3. Új értékek felvétele a Makói Települési Értéktárba

2025. október 07-én tartott Települési Értéktári megbeszélésen a következő javaslatokat fogadta el a bizottság:

1. Rudnay Művésztelep (1925-1927) – Szikszai Zsuzsanna (2025.08.26.)

2. Makói Művésztelep (1991-2006) – Gilinger Katalin (2025.08.26.)
3. Sánta Sándor, mint festőművész – Szikszai Zsuzsanna ((2025.08.26.)
4. Dr. Tóth Aladár (Antal) fül-orr-gégész főorvos – Szikszai Zsuzsanna (2025.09.15.)
5. Bozsogi Attila - zenész, zeneszerző, író, költő – Szikszai Zsuzsanna (2025.09.15.)
6. id. Sztojko Mihály – primás, zeneszerző – Szikszai Zsuzsanna (2025.09.15.)
7. Bolemen Dénesné – Szikszai Zsuzsanna (2025.09.15.)
8. Donáth Antal – hegedűművész, zeneiskola igazgató – Szikszai Zsuzsanna (2025.09.15.)
9. Hoffmann János, festőművész – Joó Zoltánné (2025.09.23.)
10. Lévai Imre, piarista szerzetes – Forgó Géza (2025.09.29.)
11. Goltner Lajos – orgonaművész, zeneszerző, zenetanár – Szikszai Zsuzsanna (2025.09.29.)
12. Gyarmati Cukrászda (Makó, Rákóczi u. 22.) – Karsai Ildikó (2025.09.29.)
13. Benczik Sándor, törzsállattenyésztő – Pusztai János (2025.09.30.)
14. Fátyol Mihály – zenész, nótaszerző – Szikszai Zsuzsanna (2025.10.02.)
15. Stenger Gizella – Szikszai Zsuzsanna (2025.10.02.)
16. Csepregi Imre – pápai kamarás és prelátus, szentszéki bíró – Farkas Éva Erzsébet (2025.10.02.)
17. Órásmesterek Makón – Szikszai Zsuzsanna (2025.10.02.)
18. Szűcs Lajos – órásmester, ékszerész – Szikszai Zsuzsanna (2025.10.02.)
19. Báron Sándor, órásmester – Szikszai Zsuzsanna (2025.10.02.)
20. „Makói fazekasok” – Fekete Gabriella (2025.10.05.)
21. Újvárosi Református Templom toronyórája – Farkas Éva Erzsébet (2025.10.06.)
22. Oskovics Lajos, makói kalaposmester – Szikszai Zsuzsanna (2025.10.06.)
23. „Carlo” Óraszalon – Szikszai Zsuzsanna (2025.10.06.)

Az értékek részletes leírásait mellékeljük.

Tisztelettel kérjük a képviselő testületet, hogy fogadják el a javaslatainkat.

Makó, 2025. 11. 24.

Szikszai Zsuzsanna
Makói Települési Értéktár Bizottság elnöke

2025. október 07.

(Települési Értéktári megbeszélés)

Beadványok listája:

1. Rudnay Művésztelep (1925-1927) – Szikszai Zsuzsanna (2025.08.26.)
2. Makói Művésztelep (1991-2006) – Gilinger Katalin (2025.08.26.)
3. Sánta Sándor, mint festőművész – Szikszai Zsuzsanna ((2025.08.26.)
4. Dr. Tóth Aladár (Antal) fül-orr-gégész főorvos – Szikszai Zsuzsanna (2025.09.15.)
5. Bozsogi Attila - zenész, zeneszerző, író, költő – Szikszai Zsuzsanna (2025.09.15.)
6. id. Sztojtkó Mihály – primás, zeneszerző – Szikszai Zsuzsanna (2025.09.15.)
7. Bolemen Dénesné – Szikszai Zsuzsanna (2025.09.15.)
8. Donáth Antal – hegedűművész, zeneiskola igazgató – Szikszai Zsuzsanna (2025.09.15.)
9. Hoffmann János, festőművész – Joó Zoltánné (2025.09.23.)
10. Lévai Imre, piarista szerzetes – Forgó Géza (2025.09.29.)
11. Goltner Lajos – orgonaművész, zeneszerző, zenetanár – Szikszai Zsuzsanna (2025.09.29.)
12. Gyarmati Cukrászda (Makó, Rákóczi u. 22.) – Karsai Ildikó (2025.09.29.)
13. Benczik Sándor, törzsállattenyésztő – Pusztai János (2025.09.30.)
14. Fátyol Mihály – zenész, nótaszerző – Szikszai Zsuzsanna (2025.10.02.)
15. Stenger Gizella – Szikszai Zsuzsanna (2025.10.02.)
16. Csepregi Imre – pápai kamarás és prelátus, szentszéki bíró – Farkas Éva Erzsébet (2025.10.02.)
17. Órásmesterek Makón – Szikszai Zsuzsanna (2025.10.02.)
18. Szűcs Lajos – órászmester, ékszerész – Szikszai Zsuzsanna (2025.10.02.)
19. Báron Sándor, órászmester – Szikszai Zsuzsanna (2025.10.02.)
20. „Makói fazekasok” – Fekete Gabriella (2025.10.05.)
21. Újvárosi Református Templom toronyórája – Farkas Éva Erzsébet (2025.10.06.)
22. Oskovics Lajos, makói kalaposmester – Szikszai Zsuzsanna (2025.10.06.)
23. „Carlo” Óraszalon – Szikszai Zsuzsanna (2025.10.06.)

Javaslat a
„Makói fazekasok”
települési értéktárba történő felvételéhez

Készítette:
Fekete Gabriella

.....

.

Makó, 2025. október 5.

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve: Fekete Gabriella

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Fekete Gabriella

Levelezési cím: 6900 Makó Vágóhíd utca 22.

Telefonszám: 06/30/521-9072

E-mail cím: zarzura2017@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye Makói fazekasok

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

☒ települési	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A makói lakosság cserépedény igényeit már a 18. század közepétől a helyi fazekasok elégítették ki. Eleinte főként fekete edényeket készítettek, majd a 19. század közepétől a mázas kerámia vált meghatározóvá. Makót a szakirodalom leginkább korsósközpontként tartja számon. A leggyakoribb edénytípusok a folyadéktároló edények, a korsók, kanták és butellák voltak, változatos mázzal és színekkel. Az első konkrét adataink az 1770-es évekből származnak, amikor a rovatos összeírásokban már feltűnnek a fazekasmesterséget űzők. Több család is hosszú időn keresztül művelte a fazekasságot, például a Bihari, Fazekas, Háló, Kis és Kulcsár családok, és gyakran apáról fiúra szállt a mesterség. Emellett a házassági kapcsolatok is erősítették a mesterség öröklődését, illetve a testvéri kapcsolatok is kiemelkedő szerepet kaptak. A 19. század második felében és a 20. század elején a vásárok, különösen a híres makói hagymapiac, fontos lehetőséget biztosítottak a mestereknek a portékáik értékesítésére. Ez gazdasági jelentőséget adott a fazekasságnak, és hozzájárult ahhoz, hogy a makói edények szélesebb körben is ismertté váljanak. A 19. és a 20. század fordulóján azonban a helyzet gyökeresen megváltozott. Az iparosodás és a gyári edények megjelenése fokozatosan háttérbe szorította a kézműves termelést. A források jól mutatják a hanyatlást: egyre kevesebb fazekas nevét találjuk meg, és a műhelyek száma is

folyamatosan csökkent. A 20. században több kísérlet is történt a fazekasság megújítására. Makón is megjelent az igény a polgári ízlésnek megfelelő díszkerámiák iránt. Ennek egyik jele volt Nagy Gyula szobrászművész és Vári József fazekas együttműködése. Egy másik kezdeményezés 1947-ben indult, amikor három helyi alkotó – Loós János, Nagy Gyula és Kamenyecski István – létrehozta a LONKA csoportot. Céljuk a népi motívumok és a modern művészet ötvözése volt. Különleges tárgyakat készítettek, például galamb alakú sótartókat vagy állatfigurás csészéket. Bár a kísérlet ígéretes volt, technikai nehézségek miatt nem vált tartóssá.

A makói fazekasság utolsó időszaka szorosan kapcsolódik a szövetkezeti rendszerhez. 1951-ben a Házipari Szövetkezetben létrejött egy külön agyagipari részleg, amelynek vezetője Patatics József lett. Az ország különböző részeiről is érkeztek megrendelések, főként virágcserepekre és köcsögökre. Időnként próbálkoztak díszedények, vázák készítésével is. A fazekas részleget eredetileg hét mester hozta létre, de 1969-re egyedül Patatics maradt aktív. A szövetkezet célja nemcsak a termelés volt, hanem a hagyományok ápolása és a helyi munkaerő foglalkoztatása is. A szövetkezet után a mesterség sorsa egyre inkább az egyéni mesterek kezébe került. Közülük kiemelkedik Gaudi Márton, aki az utolsó makói fazekasnak tekinthető. A szövetkezetben kezdte pályáját, majd a nyolcvanas évektől saját műhelyt működtetett. Fő termékei köcsögök, virágcserepek, csirkeitatók és díszedények voltak. 1997-ben elnyerte a Népi Iparművész címet, és szakkörök, kiállítások, bemutatók révén sokat tett a hagyomány fennmaradásáért. Halálával azonban a fazekasság megszűnt Makón.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A fazekasság több generáción átívelő, meghatározó mesterség volt Makón. A 18–19. században élénkebb tevékenységet figyelhetünk meg, míg a 20. század közepétől a szövetkezeti keretek közé szorult, majd fokozatosan hanyatlott, végül megszűnt. A makói fazekasság bár országos hírnévre sosem tett szert, a fennmaradt források és tárgyi emlékek alapján mégis világosan kirajzolódik egy több mint kétszáz éves hagyomány, amelynek darabjai ma is megtalálhatók múzeumokban és magángyűjteményekben.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

Felhasznált irodalom

Fekete Gabriella

2025 Makói fazekasok nyomában. Adatok a makói fazekasság történetéhez. Szakdolgozat. Szeged. Kéziratban.

Kresz Mária

1990 Fazekasság. In: Juhász Antal szerk.: *Csongrád megye népművészete*. Budapest, 299-380.

1991a Agyagművesség. In: *Magyar Néprajz III. Kézművesség*. Budapest, 524-600.

Nagy Vera

2008 Kézművesség. Agyag- és földfeldolgozóipar. In: Tóth Ferenc szerk.: *Makó néprajza 417-421*.

Tóth Ferenc

2008 Népművészet. Agyagművesség. In: Tóth Ferenc szerk.: *Makó néprajza* 437-444.

Webirodalom

A Gaudik kiállítása Makón. Agyagba gyúrt álmok Délvilág, 1999. július (56. évfolyam) 1999-07-24
https://adt.arcanum.com/hu/view/Delvilag_1999_07/?query=gaudi+mak%C3%B3&pg=281&layout=sLetöltve: 2023.09.21.

A makói Gaudi Márton korongja. Az ökörfejes korsó mestere. Délmagyarország, 1998. január (88. évfolyam, 1-26. szám) 1998-01-21 / 17. szám
https://adt.arcanum.com/hu/view/Delmagyarorszag_1998_01/?query=gaudi+mak%C3%B3&pg=224&layout=sLetöltve: 2023.09.21.

Halódó szakmák — régi mesterségek. A gölöncsér. Csongrád Megyei Hírlap, 1969. augusztus (14. évfolyam, 176-201. szám) 1969-08-10 / 184. szám
https://adt.arcanum.com/hu/view/CsongradMegyeiHirlap_1969_08/?query=Hal%C3%B3d%C3%B3+szakm%C3%A1k%E2%80%94+r%C3%A9gi+mesters%C3%A9gek+A+g%C3%B6l%C3%B6ncs%C3%A9r&pg=74&layout=sLetöltve: 2023.09.21.

Újjáéledő művészi gölöncsérség Makón. Tiszatáj, (1) 6-7. pp. 54-57. (1947) https://tiszataj.bibl.u-szeged.hu/1131/1/tiszataj_1947_006_007_054-057.pdf Letöltve: 2025. 04. 27.

Újjáéledt a makói fazekasság 1954.01.21. Viharsarok 1954.01.04.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Viharsarok_1954_01-04/?pg=78&layout=s&query=Holbok Letöltve: 2025.04.27.

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

Makói Művésztelep (1991 – 2006)

[települési/tájegységi/ megyei /külhoni magyarság] értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Gilinger Katalin

Makó, 2025. 08. 26.

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás neve: Gilinger Katalin

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Gilinger Katalin

Levelezési cím: 6900 Makó, Lonovics sgt. 13.

Telefonszám: 06-20-410-30-61

E-mail cím: gilingerk1@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése:

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☐ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki
megoldások	☒ <u>kulturális örökség</u>	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

☒ <u>települési</u>	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

„Művészet mólója a Maroson” - így nevezte Banner Zoltán művészettörténész az 1991-ben újjászerveződött Makói Művésztelepet egy katalógus előszavában. Itt találkoztak először egymással a határon túlról, Erdélyből, Felvidékről, Kárpátaljáról, Vajdaságból jött képzőművészek, szövödtek barátságok az itt élő művészetkedvelő makóiakkal. A telep kitalálója és szellemi vezére Jámborné Balog Tünde képzőművész és író, akit Gilinger Katalinnal együtt bízott meg az önkormányzat a művésztelep szervezésével. A megbízott művészek a három hét vendégség fejében két műalkotást hagytak a városnak, ami alapját képezhette egy majdani Kárpát-medencei galériának. Az itt töltött tizenhat év művészi fejlődésük szempontjából is fontos állomásnak bizonyult. Új témák, szín- és formavilág, a házi feladatnak becézett ajánlott, kerek évfordulókhoz kapcsolódó, aktuális történelmi témák: honfoglalás, az államalapítás, az *Itt az idő 48-as sorozatok*, majd a *kereszténység ezer éve*, az *1956-os forradalom ötvenéves évfordulója* talán egy megújuló történelmi festészet útját jelölik ki. A további témák is makói és irodalmi vonatkozásúak, mint *Folyónk a Maros*, *Testvéreink a fák*, *Tűz te gyönyörű*, megidézték József Attilát és Bartók Bélát. *A millenniumi - Ezerszáz év a Kárpát-medencében-sorozat* után megszülettek a következő sorozatok, melyek méltán reprezentálják a Kárpát-medence gazdag és sokszínű művészetét.

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Az ide meghívott művészek nem pályakezdők, hanem otthon is elismert művészek voltak, akik számos különféle stílusirányzat képviselői, azonban közös bennük a szülőföldről való kötődés és a hagyományokhoz való hűség. A tizenhat év makói táborozás alatt kialakult egy városi mecenatúra, egymásra talált művész és közönség, nagyszámú érdeklődő töltötte meg a kiállítótermeket. A művésztelep rendezvényeivel beágyazódott Makó kulturális életébe.

1998-ban az eddig elkészült művek elnyerték a Magyar Művészeti Akadémia Aranya Oklevelét, 1999-ben pedig a telep megkapta Csongrád Megye Alkotói Díját. 2000 januárjától a mintegy százötven alkotásból hetven a Magyar Millennium Kormánybiztos Hivatalának támogatásával vándorkiállításként két éven át járta az országot. *A Makói Művésztelep Ezerszáz év a Kárpát-medencében* című albuma több mint száz művet mutatott be a sorozatból.

A Makói Művésztelep tagjai voltak: Antal Imre - Gyimesfelsőlok, Babinecz József - Ungvár, Balázs István - Rimaszombat, Benkő György - Beregszász, Berecz Margit - Ungvár, Bíró Gábor - Székelyudvarhely, Blecka József - Huszt, Bordy Margit - Kolozsvár, Czabuk Anna - Szováta, Fekete Miklós - Csíkszereda/Szeged, Földessy Péter - Munkács, Gyurkovics Hunor - Szabadka, Imets László - Csíkszereda, Imre Sándor - Beregszász, Jámborné Balog Tünde - Makó, Kádas Kata - Beregszász, Kákonyi Csilla - Marosvásárhely, Karsai Ildikó - Makó, Kiss Jenő - Makó, Kopócs Tibor - Révkomárom, Koszti István Miklós - Csíkszereda, Kovács Géza - Segesvár, Köllő Margit - Sepsiszentgyörgy, Kusztos Endre - Szováta, Márton Árpád - Csíkszereda, Matl Péter - Munkács, Micska Zoltán - Munkács, Miholcsa József - Marosvásárhely, Miklóssy Mária - Sepsiszentgyörgy, Molnár Dénes - Marosvásárhely, Nemes Fekete Edit - Szabadka, Orth István - Nagyszeben, Páll Lajos - Korond, Petrás Mária - Budapest, Plugor Sándor - Sepsiszentgyörgy, Porzsolt Borbála - Marosvásárhely, Sipos László - Felvinc, Székely Géza - Kolozsvár, Szemán Ferenc Öcsi - Ungvár, Szűcs László - Zselíz, Torok Sándor - Szabadka, Vékony Lajos - Szabadka, Veres Péter - Beregszász, Véső Ágoston - Nagybánya, Vigh István - New York, Vinczeffy László - Sepsiszentgyörgy, Zolcsák Sándor - Marosvásárhely.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Az 1991-2006-os Makói Művésztelep alkotói munkásságukkal, szakmai és emberi nagyságukkal nemcsak a műértő közönség számára hagytak gazdag és sokszínű műveket a makóiaknak, hanem azoknak is, akik a későbbiek folyamán ezekből táplálkozva tovább vitték és viszik művészetüket egy másik generáció számára. Jellemzően a hagyományos alkotói szemléletet ötvözték a makói művésztelepi hagyományokkal. Ezeket az értékeket mindenféleképpen tovább kell adni az utóknak, ezért javaslom a települési értéktárba történő felvételét.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

-

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

-

**III.
MELLÉKLETEK**

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja: -
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek: -
3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat: -

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

Rudnay Művésztelep (1925 -1927)

[települési/tájegységi/ megyei_/külhoni magyarság] *értéktárba történő felvételéhez*

Készítette:

Szikszai Zsuzsanna

.....
(aláírás)

Makó, 2025. augusztus 26.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás neve): Szikszai Zsuzsanna

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Szikszai Zsuzsanna

Levelezési cím: 6775 Kiszombor, Szent István tér 3/c

Telefonszám: 20-61-00-361

E-mail: rozmaring37@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Rudnay Művésztelep (1925 – 1927)

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☐ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki
megoldások	☒ <u>kulturális örökség</u>	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

- ☒ települési ☐ tájegységi ☐ megyei ☐ külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

A **Rudnay-Művésztelep**, itt a Maros partján 1925-ben kelt életre. Szellemi atyja, Espersit János, makói ügyvéd és művészetpártoló, aki nem hagyta az akkori fiatal festőnövéndékeket magukra, hanem többedmagával otthont biztosítva, lehetőséget teremtett a fiatal alkotóknak a művészeti munkájuk gyakorlásához.

Elismerést érdemel **Rudnay Gyula** a kiváló festőművész, aki a tanítványai és a művésztelep révén örökre elhelyezte Makó város nevét a magyar képzőművészet térképére.

Az egykori művésztelep fennállásának 3 éve (1925-1927) a magyar képzőművészet kitüntetett időszaka volt, melynek gyökereiből a késő utókor több szellemi- és alkotói műhelyt hozott létre.

Ez az örökség tovább kell, hogy éljen, mert a művészet nem csupán esztétikum: identitás, közösség, párbeszéd – múlt és jövő között.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

A Rudnay Művésztelep örökre elhelyezte Makó város nevét a magyar képzőművészet térképére. Éppen ezért fontos, hogy a települési értéktár Kulturális örökség szakterületi kategóriába felvételt nyerjen. A felvételét javaslom.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

A Rudnay Művésztelep alkotói 1926-ban

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

-

**III.
MELLÉKLETEK**

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja: -
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek: -
3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat: -

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

Sánta Sándor, mint festőművész

[települési/tájegységi/ megyei_/külhoni magyarság] *értéktárba történő felvételéhez*

Készítette:

Szikszai Zsuzsanna

.....
(aláírás)

Makó, 2025. augusztus 26.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás neve): Szikszai Zsuzsanna

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Szikszai Zsuzsanna

Levelezési cím: 6775 Kiszombor, Szent István tér 3/c

Telefonszám: 20-61-00-361

E-mail: rozmaring37@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Sánta Sándor, mint festőművész

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☐ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki
megoldások	☒ <u>kulturális örökség</u>	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

☒ <u>települési</u>	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

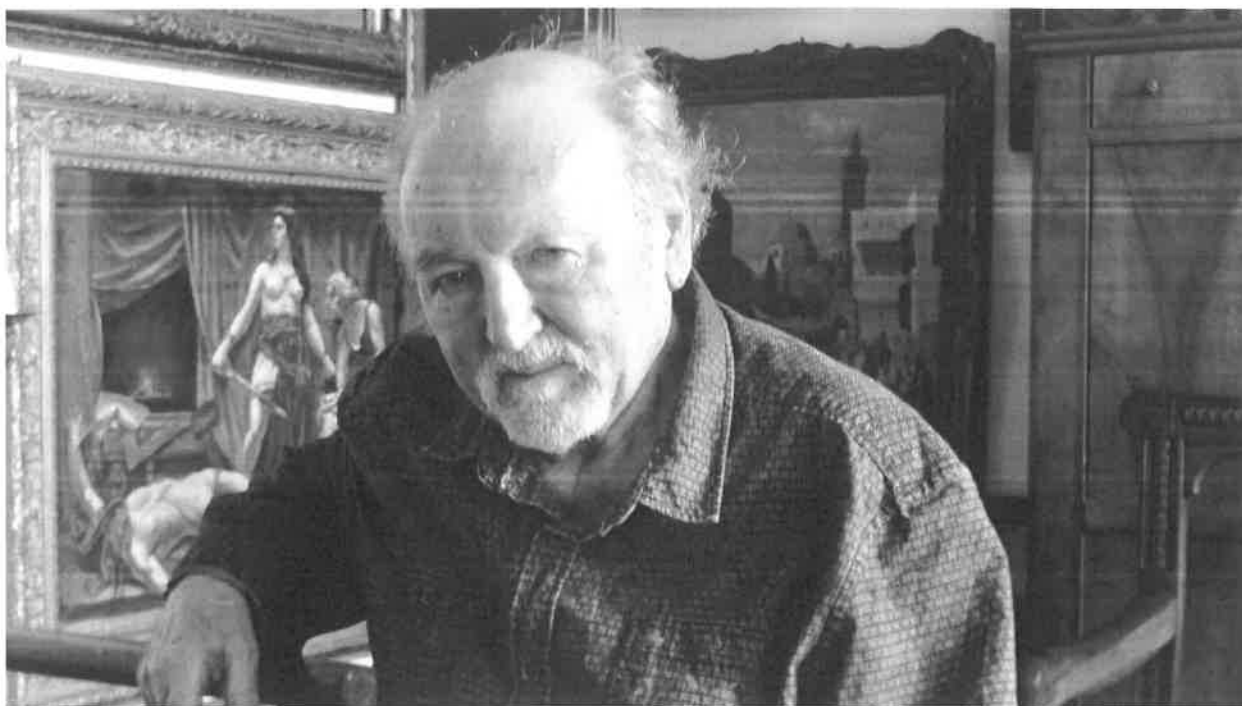
Sánta Sándor (1910–1983) egykori makói polgármester nemcsak a város közigazgatási múltjához kapcsolódó személyiség, hanem egy olyan amatőr festő, akinek festményei a XX. század közepének jellegzetes vidéki hangulatát, a Maros-parti táj szépségét, valamint a makói polgári miliőt örökítik meg. Munkásságát amatőr, de igényes festőként tartjuk számon: képein érzékeny színhasználat, kiegyensúlyozott kompozíció és erőteljes lokálpatriotizmus fedezhető fel.

A makói múzeumba került „hagyatéki anyag” több tájképet, csendéletet és portrét tartalmaz. Különösen értékesek azok az alkotások, amelyek Makó város látképét és a helyi épített örökséget mutatja meg, hiszen ezek egyszerre hordoznak művészeti és helytörténeti jelentőséget.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Alkotásai Makó város saját polgári közösségének művészeti teljesítményeit is reprezentálja. Santa Sándor festményei így nemcsak esztétikai értéket, hanem identitáserősítő és helytörténeti dokumentációs szerepet is betöltenek. A települési értéktárba történő felvételét javaslom.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

-

**III.
MELLÉKLETEK**

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja: -
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek: -
3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat: -

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

Boleman Dénesné, Fülöp Mária
zeneiskola alapító, zenetanár

[települési/tájéegységi/ megyei_/külhoni magyarság] értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Szikszai Zsuzsanna

.....
(aláírás)

Makó, 2025. szeptember 15.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás neve): Szikszai Zsuzsanna

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Szikszai Zsuzsanna

Levelezési cím: 6775 Kiszombor, Szent István tér 3/c

Telefonszám: 20-61-00-361

E-mail: rozmaring37@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Boleman Dénesné – zeneiskola alapító, zenetanár

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☐ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki
megoldások	☒ <u>kulturális örökség</u>	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezzük:

☒ <u>települési</u>	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:
Boleman Dénesné (1923-1997) Fülöp Mária ének-zene szakos tanár. Nagyapja Goltner Lajos, 1866–1926) zeneszerző, az első zeneiskolai képzést indította el Makón.

A Szegedi utcai iskolában 1958-ban megszervezte és elindította az ének-zenei tagozatot, majd tíz év múlva oroszánrészt vállalt a Bartók Béla Zeneiskola létrehozásában. A makói filharmóniai koncertek megszervezésében is. A tanárnőnek köszönhetően a hetvenes években olyan kiválóságok adtak koncertet Makón, mint Kocsis Zoltán, Ránki Dezső, a Liszt Ferenc Kamarazenekar, a Bartók Vonósnégyes és a Kodály Vonósnégyes. Szülei nagyon korán meghaltak, hat évig élt intézetben, Kőszegen, ott végezte el a tanítóképzőt, és hamar eldöntötte, hogy muzsikus lesz. Sokat köszönhetett Istók Margit tanárnőnek, aki segítette abban, hogy megszerezhesse zongoratanári diplomáját.

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

A polgári iskola megszűnése után a Szegedi Utcai Általános Iskola néven folytatódik tovább az alapfokú oktatás. Boleman Dénesné zenetanár 1958-ban beindítja az első ének-zene tagozatot, melynek célja a zenei műveltség megalapozása, és a zene szeretetére nevelni az ifjúságot. Az ének-zenei tagozatosok heti négy-öt órában tanulnak éneket. Emellett hangszeres oktatást is választhattak, hiszen a Zenepedagógus Munkaközösség Zeneiskolájába, novemberre már 250 tanuló iratkozott be, akiknek oktatását 12 zenetanár végezte. *Az iskola társadalmi összefogásból született meg, mert például az iskola megindulásához szükséges zongorákat a makói tsz-ek és más intézmények, valamint vállalatok adták össze. Az iskolában öt szak működik, a zongora, hegedű, fa- és rézfűvös, tangóharmonika és zenei előképző szak. A makói zeneiskola lelkes szervezői és hívei most azért küzdenek, hogy az illetékes szervek hivatalosan is elismerjék az iskolát és ezzel régi vágya teljesüljön Makó város zenepártoló közönségének: állami zeneiskola létesüljön Makón.*

Az állami zeneiskola megvalósítása Boleman Dénesnére várt. A hangszeres oktatás folyamatos, időközben, 1961-ben az intézmény felveszi Bartók Béla nevét. Az intézmény nagyon népszerű, egyre több diákot tanítanak, de a nyolcadikos tanulónak nincs lehetőségük továbbképző osztályban folytatni a zenei tanulmányaikat oktatása, mivel nem zeneiskolai formában, hanem általános iskola keretek között működnek. Egy 1964-es írás veti fel a kérdést:

Hét éve annak immár, hogy az első ének-zene tagozatos osztály tanulói beiratkoztak a Bartók Béla általános iskolába. Azóta évről évre nőtt az énekkel és zenével barátkozó tanulók száma. Az iskolának sikerrel működő énekkara van és csaknem száztízen tanulnak hegedülni, zongorán és gordonkán játszani. De milyen áldozatok árán? Az öt zenetanár csak állandó túlórázással tud eleget tenni a rá váró oktatói és nevelői feladatoknak. Annak ellenére, hogy nem ideális körülmények között dolgoznak, valamennyien Szegedről járnak át — munkájukat lelkesen végzik. Zeneiskolai funkciója van tehát pillanatnyilag ennek az általános iskolának. ...a kérdés: mi történik a jövőre végső nyolcadikosokkal? Hol tudják zenei műveltségüket tovább fejleszteni?

1968-ban kettévált az ének-zenei általános iskola és a hangszeroktatás, de az igazgatás közös maradt. Ekkortól a helyettesítőtől állandó státuszra nevezik ki. Boleman Dénesné a zeneiskola igazgatóhelyettese lett. Tanítványait átadta Istók Margit zongoratanárnőnek, aki 90 éves koráig hűséges maradt az intézményhez.

Boleman Dénesné nevéhez fűződik a makói ének-zeneoktatás módszertanának kifejlesztése, és a kórusmozgalom elindítása.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Boleman Dénesné nevéhez fűződik a makói ének-zeneoktatás módszertanának kifejlesztése, és a kórusmozgalom elindítása. A Települési Értéktárba történő felvételét javaslom.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

Csongrád Megyei Hírlap, 1957. november 8.

Csongrád Megyei Hírlap, 1964. december 24.

www.sulinet.hu

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

-

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja:

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek: -

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat: -

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

Bozsogi Attila

zenész, zeneszerző, amatőr-író, költő

[települési/tájegységi/ megyei_/külhoni magyarság] értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Szikszai Zsuzsanna

.....
(aláírás)

Makó, 2025. szeptember 15.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás neve): Szikszai Zsuzsanna

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Szikszai Zsuzsanna

Levelezési cím: 6775 Kiszombor, Szent István tér 3/c

Telefonszám: 20-61-00-361

E-mail: rozmaring37@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Bozsogi Attila zenész, zeneszerző, író, költő

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☐ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki
megoldások	☒ <u>kulturális örökség</u>	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

☒ <u>települési</u>	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Bozsogi Attila (1932–2023) életét a művészetek, főként a zene és az irodalom ölelte körbe.

Édesanyja kuláklisra került, édesapját osztályidegennek minősítették.

„A lakásunkban ott volt a zongora, amire kilencéves koromig rá sem néztem, tudomásul vettem, hogy létezik, de nem érdekelt” – írta Bozsogi Attila. Édesanyja azonban elvitte egy zenetanárhoz. Az ügyes fiú gyorsan megtanult zongorázni, miközben a torna volt a kedvenc tantárgya. A gimnáziumi évei alatt Tarjányi László testnevelő tanár irányításával több versenyt is nyert a makói tornász csapattal.

Bozsogi Attila első zenekarát még 1953-ban alapította, majd a gimnáziumi tanulmányai alatt is volt együttese. 17 évesen, harmadikos gimnazistaként nyolc hónapra bekerült Fátyol Misi zenekarába és a makói Korona Szállóban zenélt a híres primással. „Fátyol Misi zenekarában tanultam meg, hogy egy zenésznek nem válik hátrányává, ha tud muzsikálni. Ebben a zenekarban váltam ’tolvajjá’, aki minden nálam rosszabb, vagy jobb zenésztől igyekezett mindent megtanulni, ellopni, amivel tudásom csiszolhattam, és amivel rutinra tehettem szert.”

Bozsogi Attila aktív éveiben játszott Makón és a környező települések vendéglőiben, de az országban másutt is. Oktatott zenét, hétvégre pedig lakodalmakon húzta a talpalávalót. Kedvenc hangszere

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

előbb egy 96 basszusos harmonika volt, majd ahogy egyre jobban játszott rajta, váltott a 120 basszusosra. Ez a hangszer végig kísérte életét. A hivatásos B-kategóriájú vizsgát is letette. Bozsogi Attila számára a zene mellett, az idő múlásával az önkifejezés egyik nagyon fontos formája az írás lett. Megfogalmazott tanulmányokat, visszaemlékezéseket és főleg verseket. Több kötetet töltenek meg versei, írásai. 2024-ben emlékpardon réztáblát avattak tiszteletére. Bozsogi Attila hagyatékát a múzeum őrzi.

A ZENE

Hangoknak birodalma,
Te csodálatos világ,
Hol megszépül az érzés,
A lelked táncolni vágy.
A dallamok füzérét
Képezik a hangsorok,
Amit a zeneszerző
Verejtékkel álmodott.
A hangszereken megszólal
A hangjegyek kavalkádja,
S dallamok szárnyalnak,
Szívet, lelket átjárva.
A melódiát, s ritmust
Akkordok fogják össze,
Csodálatos hangzással
Jutnak el a fülünkbe.
Vonósok, fafúvósok
A rézfúvósok s dobok,
Csörgők és cintányérok
Alkotnak egy családot.
A zenekart karmester
Vezeti, dirigálja,
S ott /a/ hangszerek beszélnek,
Hangjuk eggyé olvadva.
A hangszerek királya
A billentyűs zongora,
Királynő a hegedű
És annak mesés hangja.

Orgona, harmónium
A templomok hangszere,
Johann Sebastian Bach,
Volt ezek nagy mestere.
Levegővel működik
A tangóharmonika,
Mely az egész világot
Gyorsan meghódította.
Lant, hárfa és a gitár
A pengetősök sora,
Klasszikus, tánczene, jazz
Műfajának tábora.
Citera, okarina,
Szitár, szájharmonika
És sok más népi hangszer
Vált ismertté valaha.
Szintetizátor ma a
Hangszerek utánzója,
S egy egész zenekarnak
A megszólaltatója.
Amit embere agy szült
És zeneszerző alkot,
E hangszereken játszva
Nyújt sok-sok boldogságot.
Öröm, bánat, nevetés,
Könny ez mind-mind a zene,
Bölcsőtől, sírig kísér
Éltünk megszépítője!
Makó, 2003. 10. 30.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Bozsogi Attila egész életében aktív szereplője volt a maros-parti város életének, ahol nagy űrt hagyott maga után 2023-as halálát követően.

Életét a zene, a muzsikálás, a dalszerzés mellett a versírás, a költészet határozta meg és töltötte be. A Települési Értéktárba történő felvételét javaslom.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

-

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja:

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek: -

3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat: -

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

Dr. Tóth Aladár (Antal) fül-orr-gégész főorvos

[települési/tájéegységi/ megyei/külhoni magyarság] értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Szikszai Zsuzsanna

.....
(aláírás)

Makó, 2025. szeptember 15.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás neve): Szikszai Zsuzsanna

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Szikszai Zsuzsanna

Levelezési cím: 6775 Kiszombor, Szent István tér 3/c

Telefonszám: 20-61-00-361

E-mail: rozmaring37@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Dr. Tóth Aladár fül-orr-gégész főorvos

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☐ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki
megoldások	☒ <u>kulturális örökség</u>	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

☒ <u>x települési</u>	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Dr. Tóth Aladár magyar fül-orr-gégész főorvos 1903. február 10-én született Pécs városában. Apja Tóth József Kálmán biztosítótársasági titkár, anyja Girardi Erzsébet volt.

Általános iskolai tanulmányait Kolozsvárott végezte, majd 1920-ban érettségizett. 1926-ban a Pázmány Péter Tudományegyetemen szerzett orvosi oklevelet. 1926-1927-ben az egyetem bonctani intézetében volt tanársegéd, 1927-1930 között a II. sz. Sebészeti Klinikán műtőnövendék, közben sebész szakképesítést szerzett. 1930-1932 között a gégeklínikán dolgozott. 1931-ben fül-, 1932-ben orr- és gégebetegségekre szakosodott a Germán-féle Fülészeti Klinikán. 1931-1935 között Makó közpórházában fül-orr-gégész főorvos volt. 1932-ben Makón házasságot kötött Lator Franciskával. 1990-ben posztumusz díszpolgári címet kapott, 1990-ben Makón a Gagarin utcát Tóth Aladárról nevezték el, 1991-ben a Deák Ferenc utcai házát emléktáblával jelölték meg, 1996-ban Kiss Jenő makói szobrászművész elkészítette a Tóth Aladár mellszobrot, amely a makói kórház előtt található.

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Dr. Tóth Aladár igaz, hogy nem volt makói születésű, de Makón "Mindenki doktor bácsija" néven ismerte a közösség. 42 éven át volt több generáció orvosa. Nemcsak fül-orr-gégészként gyógyított, de betegei iránti elkötelezettsége, szeretete és az a mély tisztelet, amit a betegei iránt érzett kiemelte őt a mindennapokból. Apostoli munkája, önzetlen segítőkészsége révén beírta magát Makó városa szívébe.

1976. február 21-én hunyt el Makón agyvérzés következtében. Sírja a makói Római Katolikus Temetőben található.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Apostoli munkája, orvosi tudása, önzetlen segítőkészsége a betegek iránt kiemelte őt a mindennapokból. Makó város iránti elkötelezettségét és munkásságát „Makó díszpolgára” a címmel ismerték el. Én azt hiszem a makói települési Értéktár is elismeréssel tartozik, ezért javaslom az értéktárba történő felvételét.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

- Magyar életrajzi lexikon IV: 1978-1991 (A-Z) Főszerk. Kenyeres Ágnes. Budapest, Akadémia, 1994. ISBN 963-05-6422-X
- Címerek és díszpolgárok Makón. Makó, 1991. A Makói Múzeum Füzetek sorozat: 69.
- Forgó Géza: A Csanád vármegyei Szent István Közkórház története. Makó, 2010. Makói Múzeum Füzetek sorozat: 109.

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

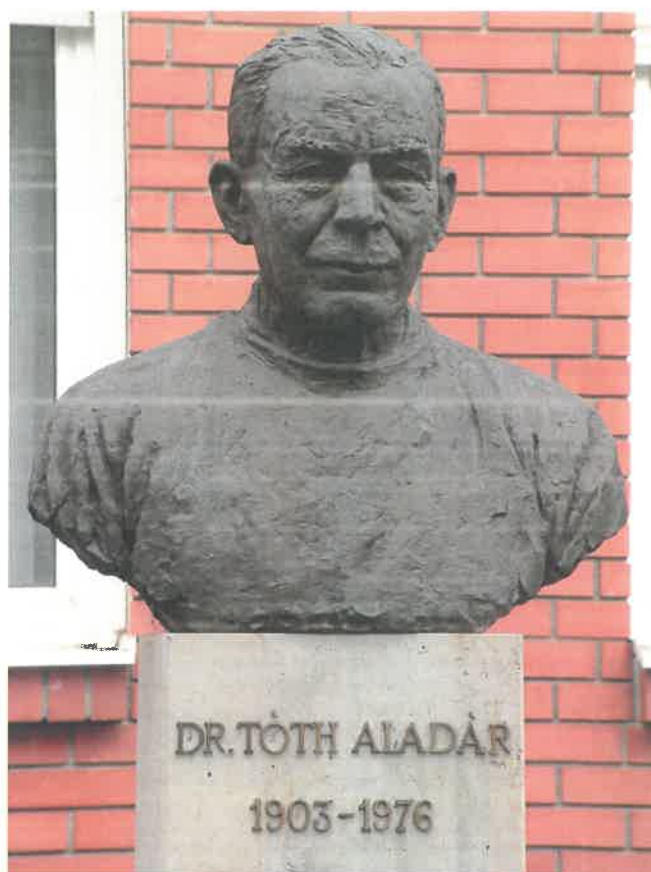
-

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja: -
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek: -

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat:

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

id. Sztojkó Mihály primás, zeneszerző

[települési/tájegységi/ megyei_/külhoni magyarság] értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Szikszai Zsuzsanna

.....
(aláírás)

Makó, 2025. szeptember 15.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás neve): Szikszai Zsuzsanna

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Szikszai Zsuzsanna

Levelezési cím: 6775 Kiszombor, Szent István tér 3/c

Telefonszám: 20-61-00-361

E-mail: rozmaring37@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: id. Sztojkó Mihály prímás, zeneszerző

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☐ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki
megoldások	☒ <u>kulturális örökség</u>	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

☒ <u>települési</u>	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

id. Sztojkó Mihály (1934 – 2014) zenei tehetsége már öt éves korában kiderült, ezért tanítómestere – a későbbi sógora – a kottát is megismertette vele.

Makóra 1948-ban költözött. A városban Kovács Mihály (Dudi) segédprímás segítette. Sztojkó Mihály komolyan vette a zenélést, ezért Dónáth Antal gimnáziumi zenetanárnál és Szegeden is tanult.

Makó város legismertebb és legnépszerűbb zenésze – a Korona-étteremben játszó – Fátyol Misi meghívta zenekarába tercprímásnak 1958-ban. Fátyol Misi zenekara a Koronában hosszú éveken keresztül a következő összeállításban állt fel: prímás: Fátyol Misi, zongorista: Ivanics János, szaxofonos, klarinétos: Joó Imre, Bógós, basszusgitáros: Lakatos József, dobos, hegedűs, énekes: Siket Antal, hegedűs, gitáros: id. Sztojkó Mihály.

Fátyol Misi visszavonulását követően id. Sztojkó Mihály lett a zenekar prímása. 1980-tól az Autós Csárdában, majd 1982-ben a Maros Vendéglőben, utána pedig a Hóvirág Cukrászdában Keresztúri

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Erővel közösen zenélt. Az éttermekben előre kellett helyet foglalni, mert az élőmuzsika rendkívül népszerű volt.

Id. Sztojgó Mihály sokrétű zenész volt és több hangszeren is játszott. Hegedült, gitározott, de elektromos hegedűjével már a modernebb táncmuzsikát is örömmel előadta. Nyugdíjazásáig a Hóvirág Cukrászda volt a munkahelye. Yamaha szintetizátorán szórakoztatta a vendégeket, közben énekelt is, mert ahhoz is volt érzéke. Munkásságát életműdíjjal ismerték el. 2024-ben Emlékpadozt állítottak tiszteletére Makón, a Széchenyi téren, amit Fátyol Mihály cigányprímás főtéri szobrával szemben helyeztek el. A tehetség és a zeneszeretet a Sztojgó családban apáról fiúra szállt és száll. Kiváló zenész lett ifj. Sztojgó Mihály és fia Sztojgó Ramón is. A három Sztojgót még együtt zenélni is láthatták a makóiak. A család a mai napig hisz az élőmuzsika erejében.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Egy letűnt kor utolsó mohikánja volt, aki megannyi nótát, dalt ismert, muzsikált, és akinek egész életét a zene, a muzsikálás határozta meg és töltötte be. A Települési Értéktárba történő felvételét javaslom.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

https://radio7.hu/ket-makoi-zenesznek-allitanak-emleket?fbclid=IwY2xjawFucsNleHRuA2FlbQIxMAABHUlyJWDJKCa0cRYjIPSFkrolPemuJvEk_Qv1KmpYYSpG25w06Ptak4RemQ_aem_B5qBXaLjs_e0lT603dzwPA_DELMAGYAR-Muzsikuskok_makoi_emlekpaddja-Galéria_SKM_C45824062412180

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

-

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja:

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés *j)* pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek: -

3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat: -

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

Donáth Antal - hegedűművész, zeneiskola igazgató

[települési/tájegységi/ megyei_/külhoni magyarság] *értéktárba történő felvételéhez*

Készítette:

Szikszai Zsuzsanna

.....
(aláírás)

Makó, 2025. szeptember 15.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás neve: Szikszai Zsuzsanna

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Szikszai Zsuzsanna

Levelezési cím: 6775 Kiszombor, Szent István tér 3/c

Telefonszám: 20-61-00-361

E-mail: rozmaring37@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Donáth Antal – hegedűművész, zeneiskola igazgató

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☐ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki
megoldások	☒ <u>kulturális örökség</u>	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

☒ <u>települési</u>	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Donáth Antal (1898-1979) 1898. szeptember 20-án Baján született. Az elemi és a középiskola első két osztályát Pécsen végezte, majd a budapesti állami főreáliskolában fejezte be. 1916 májusában hadiérettségi vizsgát tett, és önkéntesként bevonult katonának. Rövid tiszti iskola elvégzése után az olasz frontra vezényelték. 1917 augusztusában súlyosan megsebesült. Hosszabb kórházi kezelés után, 1918 novemberében leszerelték. Négy éves korától kezdett hegedülni. Középiskolásként a Zeneakadémia növendéke lett, kényszerű szünet után 1922-ben fejezte be zeneakadémiai tanulmányait, hegedű főtanfolyamon művésztanári oklevelet szerzett. Budapesten magán zeneoktatás mellett két évig a budapesti Omnia mozi karnagya volt, ugyanis a némafilm-korszakban ebben a

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

filmszínházban – mint elsőhetes moziban – zenekar kísérte a filmbemutatót. Ezt követően két évig szalonzenekar vezetőjeként Norvégiában tett művészi körutat. A Szegedi Nemzeti Színházban 1925-ben bemutatták *Gyöngyvirágom* c. operettjét, amit egy évadon át tizenhat alkalommal sikerrel játszottak. Donáth Antal „jelentős sikert aratott fülbemászó, kedves dalaival, pattogó ritmusaival, színes, élénk hangszerelésével.” Második házassága (1931) révén épült ki makói kapcsolata, így került 1932 augusztusában Makóra. Magán zenetanárként tevékenykedett, de már ősztől sokrétűen bekapcsolódott a város zenei életébe, amelynek legfőbb irányítója lett. A gimnázium és az internátus zenetanárává nevezték ki. Magániskolája 1936-tól Makói Államilag Engedélyezett Zeneiskolaként működött. 1947-ben középiskolai tankerületi énektanulmányi felügyelővé lépett elő. 1950-ben megszüntették a gimnáziumi énektanítást, ekkor egy hónapos nyári tanfolyamon biológia szakos tanárrá képezték ki. 1951-ben kinevezték Csongrád megyei általános iskolai szakfelügyelőnek. 1952. szeptember 1-vel országos általános iskolai, majd tanító- és óvónőképző ének-zene szakfelügyelői kinevezést nyert, amivel egyidejűleg a Köznevelési Minisztériumban főelőadói beosztásba sorolták. Különös érdemeket szerzett a Kodály által kezdeményezett ének-zenei általános iskolák országos hálózatának kiépítésében. Maga az eszme és az első néhány iskola létesítése Kodály nevéhez fűződik, de a több mint száz iskolát magába foglaló rendszer kiépítése Donáth Antal érdeme. Kodály mögött és mellett háttérbe húzódott. 1961-től nyugállományba vonult, de 1966. január 31-ig főiskolai tanárként – heti két napon – zenét és főleg hegedűt tanított a Jászberényi Felsőfokú Tanítóképző Intézetben. 1966-ban az Oktatásügyi Kiváló Dolgozója kitüntetést kapta. Halálát 1979. december 18-án szívroham okozta.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Donáth Antal 1932-ben történő Makóra érkezésével új lendületet kap a zenei élet, és több évtizeden keresztül meghatározó szereplője lesz Makó kulturális életének. A Települési Értéktár Kulturális szakterületi kategóriájába javasolom felvételét.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Mako_monografia_sorozat/pages/monografia_4/002_torteneti.htm

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

-

**III.
MELLÉKLETEK**

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja:

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés *j*) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek: -

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat: -

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

Hoffmann János festőművész

[települési/tájegységi/ megyei_/külhoni magyarság] *értéktárba történő felvételéhez*

Készítette:

Joó Zoltánné

.....
(aláírás)

Makó, 2025. szeptember 23.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás neve): Joó Zoltánné

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Joó Zoltánné

Levelezési cím: 6900 Makó, Ingó szőlő 5.

Telefonszám: 62/213-540

E-mail: jattilamuzeum@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Hoffmann János festőművész

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☐ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki
megoldások	☒ <u>kulturális örökség</u>	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

- ☒ települési ☐ tájegységi ☐ megyei ☐ külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

1870. február 21-én született a Hont megyei Paláston. Apja Hoffmann Ferenc kincstári bányakörmíves volt, anyja Hoffmann Zsuzsanna.

A Képzőművészeti Akadémiát 1888–1896 között végezte el; tanárai Lotz Károly és Székely Bertalan voltak. A tresztanai katolikus gimnáziumba ment, ahol kilenc évig tanított. Kiállított a Műcsarnokban, művei a Magyar Nemzeti Galériában is megtekinthetők.

Felesége Ladvenszki (?) Jozefin volt, akivel 1896-ban kötött házasságot Iglón.

A makói főgimnáziumba 1901-ben került; itt harminc évig tanított, közben 1905-től az Iskola u. 18. szám alatt álló, klasszicista Faragó-házban lakott.

Rajzot, géprajzot, és rajzoló mértant tanított. Jeles tanítványa volt Páger Antal, Biró Béla, Makk József, Tömösi (Schlagetter) Emil, Somogyi István és Hadik Magda is.

Városi működésének első éveiben rendszeresen szerepelt kiállításokon. 1902–1903 között a Nemzeti Szalon szombathelyi tárlatán bemutatták két tájképét, majd az Országos Magyar Képzőművészeti Tárlat Szegeden megrendezett kiállításán egy figurális és egy tájképpel mutatkozott be, de

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

bemutatásra kerültek olaj- és akvarelltechnikával készült festményei Budapesten, Pozsonyban és Aradon is.

Művei jórésze szétszóródtak rokonok, ismerősök között.

1957. január 19-én halt meg Szegeden. Sírja a római katolikus temetőben található, rá csak egy szót véstek: *Édesapánk*.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

A makói főgimnáziumba 1901-ben került, itt harminc évig tanított. Tartalmas időszak volt ez a festőművész életében. Tanítványaiból jeles emberek születtek és maradandó alkotásai révén kivívta, hogy bekerüljön a makói Települési Értéktárba, ezért felvételét javaslom.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

- *Festői művészpályák in Makó története 1920-tól 1944-ig* (Szerkesztette: Tóth Ferenc dr.) Makó, 2004 ISBN 963-03-3391-0

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

-

**III.
MELLÉKLETEK**

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja:

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés *j)* pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek: -

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat:

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

Goltner Lajos - orgonaművész, zeneszerző, zenetanár

[települési/tájegységi/ megyei_/külhoni magyarság] értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Szikszai Zsuzsanna

.....
(aláírás)

Makó, 2025. szeptember 29.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás neve): Szikszai Zsuzsanna

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Szikszai Zsuzsanna

Levelezési cím: 6775 Kiszombor, Szent István tér 3/c

Telefonszám: 20-61-00-361

E-mail: rozmaring37@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Goltner Lajos – orgonaművész, zeneszerző, zenetanár

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☐ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki
megoldások	☒ <u>kulturális örökség</u>	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezzük:

☒ <u>települési</u>	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Goltner Lajos (1866–1926) tanár, akadémiai zeneművész, ének- és zenetanító diplomája volt, a hagyomány szerint Liszt Ferencnél is tanult. Fő hangszere az orgona volt, de játszott zongorán, vonós és fúvós hangszereken is. 1887-től a makói községi polgári fiúiskolában, 1895-től a főgimnáziumban tanított. Az első tanévben 51 növendék részesült hangszeres oktatásban. A honfoglalás millenniuma alkalmából, 1896 áprilisában helyi műkedvelők részvételével hangversenyt rendezett. A következő tanévben már bemutatkozott a „16 szólamú ifjúsági fúvószenekar”. Az 1898/99. tanévben kamarazenei műsorukon Mozart, Schubert, Doppler, Mascagni szerepelt. Az iskolai vadászkürtnégyes és hegedű–cselló–zongora trió többféle formációban szerepelt. Később a Kardos testvérek (a hegedűs Ferenc, a csellista Miklós) a

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

koncertpódiumon a város felnőtt muzsikusai mellett is megállták helyüket. Goltner Lajos óraszám 1905-ben 12, 1907-ben 20, 1911-ben 26 volt. Ennek megfelelően nőtt a hangszeres tanulók száma, és gyarapodott az intézet hangszerállománya is. Kiváló oktatói tevékenységéért miniszteri felsőbb elismerésben részesült. Zeneszerző is volt. Erzsébet királyné halálára komponálta a *Gyászdalt*. *MAkó város zenei életét meghatározó személyisége a 20-as évekig. Számos később híressé vált zenész a művészpédagógust nevelt és indított el az útján.*

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Makó város zenei életét meghatározó személyiség a 20-as évekig. Számos később híressé vált zenész a művészpédagógust nevelt és indított el az útján. A települési Értéktár Kulturális szakterületi kategóriájába javaslom felvételét.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Mako_monografia_sorozat/pages/monografia_5/017_a_zenei_elet.htm

https://mek.oszk.hu/08700/08756/html/II/szin_II.0153.pdf

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

-

**III.
MELLÉKLETEK**

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja:

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés *j)* pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek: -

3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat: -

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

Gyarmati Cukrászda (Makó, Rákóczi u. 22.)

[települési/tájegységi/ megyei_/külhoni magyarság] értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Karsai Ildikó

Makó, 2025. szeptember 29.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás neve): Karsai Ildikó

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Karsai Ildikó

Levelezési cím: 6900 Makó, Arany János u. 76.

Telefonszám: 06-30-20-52-468

E-mail: karsai.ildiko54@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Gyarmati Cukrászda (Makó, Rákóczi u. 22.)

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☐ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki
megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☒ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

- ☒ települési ☐ tájegységi ☐ megyei ☐ külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

A cukrászda 1990. április 2-a óta Makó emblematikus cukrászdája. A helyi vendégek mellett turisták, Makóról elszármazott személyek közkedvelt pihenőhelye is egyben. Makó emblematikus cukrászdája évtizedek óta városunk meghatározó vendéglátóegysége. A hagyományos süteményeket Gyarmati László cukrászmester receptjei által készítik el a kezdetek óta. A cukrászda specialitása a somlói kocka, amely több mint három évtizede a legnépszerűbb süteményük. Makóról elszármazott személyek gyakran járnak vissza, így például Budapestről, Debrecenből, vagy akár Bécsből is érkeznek vendégek. A makóiak közkedvelt cukrászdája építészeti szempontból is meghatározó része városunknak. A cukrászda épületét az országosan is elismert Kószó József tervei alapján építették fel. A belső térben található, csodálatos kerámia munkákat Gerle Margit Munkácsy-díjas keramikusművész készítette.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Az 1990-es évekből megmaradt és ma is működik a Gyarmati Cukrászda. Fontos vendéglátó-és turisztikai hely is. A települési értéktár Turisztikai Szakterületi Kategóriájába javaslom felvételét.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

Facebook oldaluk

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

-

**III.
MELLÉKLETEK**

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja: -

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés *j)* pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek: -

3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat: -

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

Báron Sándor

órásmester

[települési/tájegységi/ megyei_/külhoni magyarság] *értéktárba történő felvételéhez*

Készítette:

Szikszai Zsuzsanna

.....
(aláírás)

Makó, 2025. október 02.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás neve): Szikszai Zsuzsanna

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Szikszai Zsuzsanna

Levelezési cím: 6775 Kiszombor, Szent István tér 3/c

Telefonszám: 20-61-00-361

E-mail: rozmaring37@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Báron Sándor, órásmeister

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☐ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☒ ipari és műszaki
megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

☒ települési	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:
Báron Sándor (1958-2023)

„Gyerekkorom óta érdekelt a mechanikus szerkezetek. Édesanyám egy fadobozban, az ékszerei között tartott néhány órát. Ezeket kértem el. Amerre iskolába jártam arra dolgozott, Varjasi Zoli bácsi órás, hozzá vittem el ezeket. Kértem tőle csavarhúzókat, s úgy tettem, mintha én is javítanék. Odaálltam mellé a pulthoz és néztem, mit és hogyan csinál” – mesélte Báron Sándor. Egy alkalommal, olyan 10-12 éves lehetett, Zoli bácsi megkérte, hogy ha már annyira érti a mesterséget, cserélje már ki egy ébresztőóra rugóját. Báron Sándor kapott is mesterétől eszközöket, és maga is vásárolt évek múlva különféle csavarhúzókat. Bár órás szeretett volna lenni, édesapjának azonban más elképzelései voltak fia pályaválasztásáról. A középiskoláit Szegeden végezte, de nem az órás mesterséget tanulta.

„– Az első munkám az egyik középiskolai osztálytársam órája volt. Szülei az automata svájci időmérőt a fővárosba küldték javítani, de Pestről azzal kapták vissza, hogy azt már nem lehet. Végül engem kértek meg, hogy nézzem már meg valóban menthetetlen-e. Addigra már elterjedt a jó hírem.” Báron Sándor a szakma egyes fogásait autodidakta módon sajátította el, de mesterének máig Varjasi Zoltánt tekinti. Majd később, a '80-as évek végén lehetősége nyílt, hogy Budapesten levizsgázzon

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

órasságból. A mai órák javításával sem foglalkozott, viszont szívesen bibelődött a régi, ma már inkább csak a gyűjtők számára érdekes időmérőkkel, ütős, ébresztős zsebórákkal kandallóórákkal.

Hitvallása: „Számomra nincs javíthatatlan óra, ha kell, akkor alkatrészt is gyártok hozzá. Olyan szerkezet is megfordult már a kezemben, mely javításába bele is fáradtam. Van egy (idő)határ, amikor már abba kell hagyni. Mindegyik kihívás, hiszen a 100-150 éves órákhoz le kell legyártani az alkatrészeket. Sikerélményt jelent számomra, ha azok ismét mérni kezdik az időt – ez ösztönzi a munkámat.”

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Báron Sándor makói órásmeisterre ma még mindenki emlékszik, hiszen kitartó türelemmel bíró munkája révén a gyűjtők számára is fontos, hogy akár a 100 éves órák javítását is sikeresen végezte. Sikerélmény volt számára és az óra tulajdonosnak megelégedettség és nagy öröm. Köszönet a „kincsek” megóvásáért. A Települési Értéktár Ipari és műszaki megoldások szakterületi kategóriájába javaslom felvételét.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

-

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja:

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés *j*) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek: -

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat: -

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

Benczik Sándor, törzsállattenyésztő

[települési/tájéegységi/ megyei_/külhoni magyarság] *értéktárba történő felvételéhez*

Készítette:

Pusztai János

.....
(aláírás)

Makó, 2025. október 02.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás neve: Pusztai János

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Pusztai János

Levelezési cím: 6900 Makó, Maros u. 10.

Telefonszám: 06-30-498-28-24

E-mail: -

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Benczik Sándor

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☒ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki
megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezzük:

☒ települési	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Benczik Sándor 1903-ban született Nagyszalontán. Szakmája: számadó, törzsállattenyésztő.

Lakhelye: Makó, Kígyó u. 16/A volt. Munkahelye: 1918-1963-ig a mezőhegyesi Állami Gazdaság (Ménésbirtok). Ezután nyugdíjas 1963-1975. Halála: 1975. Sírja a makói Római Katolikus temetőben található.

Tevékenységeinek összefoglalása: A háború alatti esztelen pusztítástól megmentett kisszámú mangalicából törzsállományt alapított és gondos, tapasztalattal szerzett munkával, a mostani kiváló mangalica sertésállomány alapját teremtette meg. A törzsállomány megszilárdítása után, feladatuk kapta a lakosság igényének megfelelő, ellenálló, szapora, a húst-zsír arányosabban tartalmazó sertésfajta kinemesítését.

Benczik Sándor ezt a tudatos fajtakeresztezéssel, gondos szelekcióval, az akkor már szilárd, kitűnő mangalica állományra alapítva, külföldi, magas húsaltagú, szapora, sertésfajták bevonásával keresztezéssel, sikeresen végezte.

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Ezt a lakosság ételmezésének ellátásának érdekében tette és ezt a fontos tenyésztői tevékenységet nyugdíjba vonulása után is folytatta. Naponta utazott Makóról Mezőhegyesre, segítve az általa elkezdett, sikeres tenyésztői munkát.

Szerénysége miatt személyisége, munkássága az akkori szokásos „agyonhallgatás” miatt mára már feledésbe merült.

Nem volt párhuzamos, zászlóvivő, csak becsületesen dolgozó, a legjobb tudását beleadó, kamatoztató, tisztességben megőszült, hírnevet kiérdemelt, ám feledésbe taszított „kisember” aki családjával elégedett emberként élt haláláig.

„Emlékeimből idézve, úgy tudom, a háború dúlása, pusztítása elől, a sertéseket gazdálkodó családokhoz kiadta tartásra, szaporításra, szigorúan meghatározott tenyésztési elgondolások, tervek szerint.”

Meghatározta, hogy csak azzal párosíthatták tenyésztésbe állított egyedeket, melyek „illeszkedtek” a programba, mangalicát-hússertéssel. Azonos fajtájúakat tilos volt pároztatni. Az így született utódokat lehetett összehozni. A keresztezett malacok kanjait nem volt megengedett tenyésztésbe állítani, azokat vágóállatként értékesítették.

Benczik Sándor 1954-ben a Munka Vörös Zászló Érdemrendjével tüntették ki. 1955-ben megkapta a Kossuth-díj III. fokozatát. A díj indoklása szó szerint idézve:

Nevéhez fűződik a világhírű mezőhegyesi mangalicaállománynak a fasiszta dúlástól való megmentése. A megmentett kis sertéstörzsből 10 alatt kiváló szelekciós munkával az élenjáró szovjet sertésenyésztési és – nevelési módszerek alkalmazásával kiváló tenyésztési eredményt ért el, s az ország mai legjobb mangalicatörzsei nagyrészt a mezőhegyesi tenyészetből származnak.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Benczik Sándor, mint törzsállattenyésztő az ország mai legjobb mangalicatörzseit hozta létre sertésenyésztési és nevelési módszerek alkalmazásával. A települési értéktár Agrár- és Élelmiszergazdaság Szakterületi kategóriába javaslom a felvételét.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

* Viharsarok Népe 1955 március 17. (XI. évfolyam 64. szám)

* Viharsarok Népe 1955. április 1. (XI. évfolyam 77-101. szám)

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

-

III. MELLÉKLETEK

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja: -

A mellékelt képen egy 3-4 éves „kiöregedett” anyakoca látható, immár meghízalva, finomságokra, vágásra előkészítve. (Eredete: „yorkshire” koca – mangalica kan) kereszteződésből való jószág.

Sírja a makói Római Katolikus temetőben található.

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés *j*) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek: -

3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat: -

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

Csepregi Imre

pápai kamarás és prelátus, szentszéki bíró

[települési/tájéegységi/ megyei_/külhoni magyarság] *értéktárba történő felvételéhez*

Készítette:

Farkas Éva Erzsébet
Makó Város polgármestere

.....
(aláírás)

Makó, 2025. október 02.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás neve: Farkas Éva Erzsébet

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Farkas Éva Erzsébet

Levelezési cím: 6900 Makó, Széchenyi tér 22.

Telefonszám: 06-62/511-800

E-mail: polgarmester@mako.hu

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Csepregi Imre pápai kamarás és prelátus, szentszéki bíró

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☐ agrár- és	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ élelmiszergazdaság		
ipari és műszaki megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

- ☒ települési ☐ tájegységi ☐ megyei ☐ külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:
Csepregi Imre, pápai kamarás és prelátus, szentszéki bíró – (Makó, 1876. augusztus 29. – Makó, 1954. február 14.)

Dr. Csepregi Imre 1931-ben került a Maros-menti városba. Férfi kora delén, ötvenöt évesen került vissza szülővárosába, mint kitűnően képzett, nagy tapasztalattal rendelkező plébános. Kettős cél vezérelte: egyrészt a makói katolikusság lelki üdvének munkálása, az egyházi élet elmélyítése, másrészt a város világi kultúrájának emelése.

Egyházi tevékenysége sokirányú volt. A közönyösségre hajló makóiakban meg kívánta erősíteni a vallásosságot, fel akarta rázni az emberekben a katolikus öntudatot, mindent megtett, hogy emelje erkölcsi felfogásukat. A lelki művelés terén fáradhatatlan volt. A katolikus körben színpadot építtetett, hogy ott minden hét keddjén szabad művelődési előadásokat lehessen tartani. Az 1947 körüli időkre emlékezve, feledhetetlenek voltak a "Változó eszmék, örök igazságok" címmel tartott előadások. Olyan nagy lett a rendezvények iránti érdeklődés, hogy azokat meg kellett ismételni. A lebontott színház támlás székeit megvásárolva a katolikus kör színmű előadásoknak is helyet adott. Somlai Artúr alakítása, a cserkészlet dramatizált ballada. előadásai, hangversenyek, vetítéssel kísért

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

előadások, a dalárdák fellépései maradandó élményt jelentettek. A katolikus kör otthont adott a nők Mária kongregációjának, a Credo férfi egyesületnek, de a katolikus népszövetségnek, az iparos ifjaknak is.

Népszerűek voltak a tömegeket megmozgató Mátraverebély-Szentkút kegyhelyre különvonatokkal szervezett zarándoklatok, az 1936. évi makói "Katolikus Nap" és 1940-ban Mindszenty József hercegprimás részvételével megtartott "Marosmenti Mária Nap".

Dr. Csepregi Imrében igen mélyen élt a szülőváros múltjának megbecsülése. Az az álma, hogy Rómában régészeti studiumokat végezzen, nem valósulhatott meg, de autodidaktaként a régészettel egy életre eljegyezte magát. 1934-ben indítványozta az egykori Csanádvármegyei Történeti és Régészeti Társulat újjáalakítását. Kezdeményezésére rendszeres régészeti feltárások indultak a megyében. Javaslatára a Csanádvármegyei Könyvtár című könyvsorozat régészeti témájú kötetekkel gazdagodott. Megírta a makói Havi Boldogasszony-kép történetét. Sikeresen restauráltatta a kopáncsi román stílusú templomot. 1942-ben kezdeményezte Makó monográfiájának megírását. Fő munkája a több ezer oldal terjedelmű makói krónikája, amely kiadatlanul kéziratban lappang.

(A közreadott önéletrajzának eredeti példányát a belvárosi római katolikus egyház irattára őrzi. A nehezen olvasható kéziratot rokonának, Nagy Vera középiskolai tanárnőnek az olvasatában, dr. Szilas József püspöki helynök szakmai segítségével jelentette meg a múzeum.)

Csepregi Imre emlékét két tábla is őrzi, az egyik a Hosszú u. 25. számú házon elhelyezett és a Szent István Katolikus Templom homlokzatán látható márványtábla.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Csepregi Imre prelátust kettős cél vezérelte: egyrészt a makói katolikusság lelki üdvének munkálása, az egyházi élet elmélyítése, másrészt a város világi kultúrájának emelése. A települési Értéktár Kulturális Szakterületi kategóriájába javaslom felvételét.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

www.sulinet.hu

<https://magyarnemzetinevter.hu>

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: -

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja:

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés *j*) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek: -

3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat: -

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

Fátyol Mihály - zenész, nótaszerző

[települési/tájegységi/ megyei /külhoni magyarság] értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Szikszai Zsuzsanna

.....
(aláírás)

Makó, 2025. október 02.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás neve): Szikszai Zsuzsanna

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Szikszai Zsuzsanna

Levelezési cím: 6775 Kiszombor, Szent István tér 3/c

Telefonszám: 20-61-00-361

E-mail: rozmaring37@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Fátyol Mihály – zenész, nótaszerző

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☐ agrár- és	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ élelmiszergazdaság		
ipari és műszaki megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

- ☒ települési ☐ tájegységi ☐ megyei ☐ külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

FÁTYOL MIHÁLY 1909. szeptember 19-én született Makón. Magyar zenész, nótaszerző.

1703-ig visszavezethető, nagy múltú cigányzenész családban. Szülei: Fátyol Mihály és Arkus Ilona voltak. Iskoláit is itt végezte, hamar megtanult hegedűn játszani. Első tanítómestere Stanics István volt. Először édesapja zenekarában mutatkozott be a hallgatóságnak, majd nagybátyja, Fátyol Jancsi zenekarába került, ahol tercprímásként muzsikált. 18 éves korában kivált a zenekarból, és Szegedre ment, ahol a munka mellett dr. Belle Ferenc konzervatóriumi tanár, a Filharmonikus Zenekar koncertmesterének óráit látogatta. A kor egyik legnagyobb primása, Pertis Pali meghívta zenekarába Budapestre, ahol a Vadászkürt mulatóban (mai nevén Interkontinentál) muzsikált terc- és segédprímásként. A fővárosban rádiófelvételeket készített, a zenekar tagjaként korabeli magyar filmekben, például a Virágvasárnapján című játékfilmben szerepelhetett; együtt dolgozhatott Lukács Istvánnal, a híres cimbalomművésszel is. Több külföldi turnén is részt vett; zenélhetett a Belga Királyi Golfklubban is.

Pertis Pali betegsége alatt – fiatal kora ellenére – Fátyol Misi lett a primás. A Vadászkürt étteremben ekkor jelent meg Belgium akkori királya, aki kézfogással gratulált a remek hegedűjátékhoz, és

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

meghívta a zenekart Brüsszelbe. Pertis halála után Fátyol Misi vezette a zenekart külföldön is. Brüsszelben négyéves szerződést kaptak, de a zenekar csak két évet tudott kitölteni a második világháború kitörése miatt. 1939-ben zenekara egy részével hazajött Magyarországra, 1945-ig Révkomáromban muzsikáltak a Centrál Kávéházban. A városban tanítványai lettek, és itt ismerkedett meg későbbi feleségével, Döme Zsuzsannával; házasságukból három gyermek született. A város Csehszlovákiához csatolása után visszatért szülővárosába, Makóra, ahol haláláig muzsikált.

Makón ott folytatta, ahol tíz éve abbahagyta: visszatért nagybátyja zenekarához, ami a Korona Szállóban szórakoztatta a közönséget. Fátyol Jancsi később beköltözött Szegedre, és átadta a Koronát és vele együtt zenekarát az unokaöccsének. Az 1950-es években gyakran szerepelt zenekarával a Petőfi Rádió által sugárzott Vidéki primások műsorában. A pitvarosi karnagy, Steiner Béla által rendezett Szlovák lakodalmas című játékához a zenét Fátyol Misi zenekara szolgáltatta. 1954-ben mutatták be az immáron összeszokott csapat legújabb művét, a Batyubált, amelyet Muharay Elemér, a Gyöngyösbokréta mozgalom atyjának jóvoltából Budapesten, az Magyar Állami Népi Együttes székházában is előadták. A produkciót később a Hagymaházban is színpadra vitték. A karnaggal együtt közösen utaztak koncertkörútra a Felvidékre, ahol nagy sikerrel szerepeltek a csallóközi kórusművekkel, dalos-táncos népi játékokkal.

1956-ban a hódmezővásárhelyi megyei népzenei találkozóról, 1957-ben a Mezőkövesden megrendezett SZÖVOSZ zenekarok országos versenyéről hozták el az első helyet. A számos sikert látva az Állami Népi Együttestől is kapott meghívást, de a primás nem vállalta a felkérést, és Makón maradt családja körében. Zenekarával megnyerték a vidéki primások zenekarainak versenyét, felléptek a Nemzeti Színházban is. Zenekara volt az első az országban, amely ötvözte a cigányzenekarok és a tánczenekarok stílusát. Sok átíratot készített zenekara számára, de nótaszerzőként is tevékenykedett. Ekkora kialakult a híressé vált Fátyol Misi-zenekar állandó összetétele: Fátyol Misi primás, ifj. Rácz Géza tercprimás, id. Rácz Géza brácsás, Kelecsényi József cimbalmos és Puka János bőgős.

1959-ben a Petőfi park szabadtéri színpadán rendezték meg Fátyol Misi önálló primási (zenekarvezetői) tevékenységének 30 éves jubileumát, az esten a zenekar kibővült létszámban vett részt, és budapesti énekesek is emelték a rendezvény fényét. Eközben napról napra, minden este muzsikált zenekarában – az akkora már államosított, és a Csongrád-megyei Vendéglátó Vállalat tulajdonába került – Korona éttermében; annak tatarozása idején két évig a Vadász étteremben játszottak. Egy év megszakítással 34 évig muzsikált a patinás szálló épületében.

Dr. Batka István makói – akinek oroszlánrésze volt a marosi iszap gyógyiszappá való nyilváníttatásában – nóta- és csárdásszövegeit Fátyol Misinek adta, aki megzenésítette azokat. Szabó Sándor magyarnóta-énekes énekelte fel a dalokat magnószalagra. 1960-ban együtt játszottak a legelismertebb primás, Lakatos Sándor zenekarával a Korona éttermében. Az ötvenes évek végén a nagy hírű, sok dicsőséget szerzett cigányzenekar fokozatosan felbomlott, és lassan átalakult tánc- és szalonzenekarrá. Fátyol Misi 1972-ben, 63 éves korában ment nyugdíjba. Az aktív zenéléssel való szakítás után még hétvégeken pár évig rendszeresen muzsikált. Életének utolsó három évében betegségével küszködött. Fátyol Mihály Makón halt meg 1980. február 2-án.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Emlékét egy márványtábla és egy egészalakos bronzszobor őrzi a főtéren. A szobrot Kiss Jenő, makói szobrászművész készítette 209. augusztus 19-én avatták fel. Települési Értéktár Kulturális Szakterületi kategóriájába javaslom felvételét.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

Forrás: https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1tyol_Mih%C3%A1ly
https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1tyol_Misi-szobor

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: -

**III.
MELLÉKLETEK**

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja:

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek: -

3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat: -

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

Órásmesterek Makón

[települési/tájéegységi/ megyei_/külhoni magyarság] *értéktárba történő felvételéhez*

Készítette:

Szikszai Zsuzsanna

.....
(aláírás)

Makó, 2025. október 02.

(P. H.)

**I.
A JAVASLATTEVŐ ADATAI**

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás neve: Szikszai Zsuzsanna

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Szikszai Zsuzsanna

Levelezési cím: 6775 Kiszombor, Szent István tér 3/c

Telefonszám: 20-61-00-361

E-mail: rozmaring37@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Órásmesterek Makón

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☐ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☒ ipari és műszaki
megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

☒ települési	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Órásmesterek Makón a 19-20 században

Iparengedéllyel rendelkező kisiparosok 1890-ben 4 fő.

Az 1925-ben megjelent Magyar Nemesfémipar évkönyvében a következő órák szerepelnek:

Bucsek Mihály – órás

Bugyi József órás

Dominus R. órás

Schwarz József órás, ékszerész- Petőfi tér 13.

Sömmer János órás és ékszerész

Szentmiklósy Ferenc órás ékszerész

Szentmiklósy Gyula órás, ékszerész,

Kozlik József órás, ékszerész

Újhelyi M.Adolf órás, ékszerész – Megyeház u.4.

Iparengedéllyel rendelkező kisiparosok 1927-ben 15 fő.

Makói órák 1937. március

Baranyi Lajos – órás és ékszerész, szemüvegkereskedő Széchenyi t.10.

Söröcsarnok majd Kossuth u.10.– Korona épület

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Bugyi József - órás
Csaláné Erdei Etelka - órás
Farkas Károly - órás
Fürge István – órás Sírkert út.9.
Joó Sándor - órás,
Leitmann Eliás – órás-és ékszerész – Baromfi piac
Nürnberg Jenő – órás ékszerész- Zsidó templom átjáróján
Sántha János - órás, látszerész –a városházával szemben
Schwarcz József – órás, ékszerész és látszerész – Főtér
Szentmiklósy Ferenc - órás, látszerész Főtér 16.
Szentmiklósy Gyula - órás, látszerész Főtér 16.
Szűcs Lajos Földeák, Kereszt utca, később
Makó Kossuth u.2, Megyeház u.
Szilágyi Sándor
Zablahovszki Sándor

20. század második felében:

Farkas Károly
Fürge István – Kossuth utca
Görbe Tibor
Gyúró Dénes Korona alatt
Gyúró József Korona alatt
Lajtár Kálmán – Desseffy t. a sportcsarnok helyén álló épületben/
majd Széchenyi t.8.
Lengyel László
Molnár János – Víztorony melletti kis, téglapépületben
Molnár Sára- Víztorony melletti kis, téglapépületben
Molnár Péter- Víztorony melletti kis, téglapépületben
Sántha János –
Szűcs Lajos Megyeház u.
Szűcs Judit Megyeház u.
Varjasi Zoltán- Kossuth út, majd a Széchenyi tér
Napjaink órásmesterei:
Pintér Károly Széchenyi t.8.
Báron Sándor
Szigeti Péter

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Napjainkban egyre kihalóbb mesterség az órásmesterség és ezáltal az órásmesterek száma is csökken. A makói órásmesterek felvételét javaslom a Települési Értéktár Ipari és műszaki megoldások szakterületi kategóriájába.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források): -

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: -

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja: -

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés *j*) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek: -

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat: -

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

Stenger Gizella

[települési/tájegységi/ megyei_/külhoni magyarság] *értéktárba történő felvételéhez*

Készítette:

Szikszai Zsuzsanna

.....
(aláírás)

Makó, 2025. október 02.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás neve): Szikszai Zsuzsanna

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Szikszai Zsuzsanna

Levelezési cím: 6775 Kiszombor, Szent István tér 3/c

Telefonszám: 20-61-00-361

E-mail: rozmaring37@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Stenger Gizella

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☐ agrár- és	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ élelmiszergazdaság		
ipari és műszaki megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

☒ települési	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Stenger Gizella (Makó, 1924. szeptember 14. – Makó, 2009. augusztus 7) magyar pedagógus. Makón született és itt is élte le az életét. A város ikonikus magyartanára volt, a József Attila Gimnáziumban oktatott, máig sokan emlékeznek rá szeretettel, tisztelettel.

Első igazgatója így jellemezte: „*Előadásainak minden mondata remekbeszabott alkotás, a magyar nyelv minden szépségével, szabatosságával és világos logikájával.*” 1956-ban bátor véleménynyilvánításával is tiszteletet szerzett magának. 2005-ben megkapta a Makó Város Nevelésügyéért kitüntető címet.

Szülei: Stenger István (1891–1942) kőfaragó és Égető Lídia (1892–1971) voltak. A kereskedelmi iskola elvégzése után egyetemre került. 1946-tól a Szegedi Egyetem magyar-német szakos hallgatója volt; ahol Sík Sándor, Halász Előd, Bognár Cecil Pál, Mester János, Klemm Antal, Hermann István Egyed oktatták. 1951–1984 között a Makói József Attila Gimnázium történelem-magyar szakos tanára volt.^[2] 1956-ban vélemény-nyilvánításával nagy tiszteletet szerzett magának. 1984-ben nyugdíjba vonult.

Makón, a Hédervári u. 28. alatt lakott; a temető mellett.^{[3][4]} Sírja Makón, a belvárosi református temetőben található. Hagyatékát a Csanád Vezér Alapítvány gondozza

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Stenger Gizella az elemi iskola után a mai Návay elődjében szerzett kereskedelmi végzettségét. Ezekre az évekre élete végéig szívesen emlékezett vissza, amit bizonyít, hogy kézzel, 1996-ban írt végrendeletében egykori alma materére hagyta Hédervári utcai lakóházát. Ennek köszönhetően, az iránta érzett tiszteletből viseli az iskola alapítványa mindmáig az ő nevét. A Stenger Gizella Alapítvány a végakarat szellemiségének megfelelően hátrányos helyzetű diákokat támogat, jutalmaz. Emellett két díj, a Návay- és a Stenger Gizella-díj átadását is ebből finanszírozzák évről évre; előbbivel a tanulmányok terén, utóbbival főként a közösségi munkában jeleskedő diákokat ismerik el. Ezeknek az odaítéléséről mindig a tantestület javaslatára dönt az alapítvány kuratóriuma. A Stenger-díj díszoklevéllel, éremmel és jelentős összegű pénzzel jár.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Előadásainak minden mondata remekbeszabott alkotás, a magyar nyelv minden szépségével, szabatoságával és világos logikájával tiszteletet szerzett magának. 2005-ben megkapta a Makó Város Nevelésügyéért kitüntető címet. Javaslom a Települési Értéktár Kulturális Szakterületi kategóriájába felvételét.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

Forrás: https://hu.wikipedia.org/wiki/Stenger_Gizella

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: -

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja:

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés *j*) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek: -

3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat: -

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

Szűcs Lajos, órasmester, ékszerész

[települési/tájegységi/ megyei_/külhoni magyarság] *értéktárba történő felvételéhez*

Készítette:

Szikszai Zsuzsanna

.....
(aláírás)

Makó, 2025. október 02.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás neve): Szikszai Zsuzsanna

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Szikszai Zsuzsanna

Levelezési cím: 6775 Kiszombor, Szent István tér 3/c

Telefonszám: 20-61-00-361

E-mail: rozmaring37@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Szűcs Lajos, órásmeister, ékszerész

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☐ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☒ ipari és műszaki
megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

☒ települési	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Szűcs Lajos órás, ékszerész (1904-1980)

Makói parasztcsalád gyermekeként született. A 12 gyermek közül csak ő lett órásmeister.

Üzletét először Földeákon nyitja, majd később Makón a Kossuth utcában folytatja mesterségét. Idővel megnősül. Négy gyermek közül Judit lánya viszi tovább a szakmát. Szűcs Lajos élete végéig marad az órák szerelmese. Még több makói emlékezhet a Megyeház utcai üzletére, melyet haláláig vezetett. A hagyatékát, unokája Gartner Gyöngyi bocsájtotta rendelkezésünkre. Köszönet érte!

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Szűcs Lajos órásmeister hagyatéka múzeumba illő, melyet a Települési Értéktár Ipari és műszaki megoldások szakterületi kategóriájába is javaslok felvételre.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források): -

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: -

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja:

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés *j*) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek: -

3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat: -

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

„Carlo” Óraszalon

[települési/tájéegységi/ megyei_/külhoni magyarság] *értéktárba történő felvételéhez*

Készítette:

Szikszai Zsuzsanna

.....
(aláírás)

Makó, 2025. október 06.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás neve): Szikszai Zsuzsanna

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Szikszai Zsuzsanna

Levelezési cím: 6775 Kiszombor, Szent István tér 3/c

Telefonszám: 20-61-00-361

E-mail: rozmaring37@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: „Carlo” Óraszalón

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☐ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☒ ipari és műszaki
megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

☒ települési	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Pintér Károly (1963-) órásmester, a „Carlo” Óraszalón tulajdonosa közel harminc éve van a pályán. „– Közel harminc éve vagyok a pályán, de igazából nem órás akartam lenni, hanem testnevelő tanár. Annak idején volt egy sportsérülésem, az törte ketté a pályafutásomat. A gimnáziumban a negyedik osztályt évégett kétszer kellett járnom, mert volt egy izomszakadás, és édesanyám akkor mondta, hogy „Kisfiam, nehogy elkallódjál, nem fogsz itt csavarogni az utcán, addig beülsz a nővéredhez, és akkor ő vigyáz rád!”. Ő órás volt, Csanádpalotán volt az üzlete. És akkor fordult a kocka, az órásból lett pedagógusból, és aki pedagógus akart lenni, abból lett órás. Így indult az egész, utána természetesen elvégeztem a gimnáziumot, de akkor is még bennem motoszkált az órák iránti szeretet. Beiratkoztam a szakmunkásképzőbe Budapesten, és ott az órás szakmát elvégeztem.” – vallott önmagáról Pintér Károly.

Szegeden a bizományiban dolgozott, ahol, mint műszaki becsüsként alkalmazták, ott vált az antikvitás szerelmesévé.

1990-ben úgy határozott befejezi a szegedi munkáját, és szülővárosában fog boldogulni. A Deák Ferenc utcában, egy-másfél négyzetméteres üzletben indította el órás vállalkozását. Majd később megnyitotta órásszalóját a Bérpalota oldalában. A makóiak és környékeliek ismerik, a vásárlói többsége visszajár hozzá.

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Megszállottként gyűjti az órakülönlegességeket, ritkaságokat. A neve minőséget jelent a makóiak és a környékeliek számára.

Hitvallása: „Szakma iránti elhivatottság, alázat és kitartás – mert ez nem azonnal hozza meg a gyümölcsét. Ez nem olyan, mint rengeteg mostani foglalkozás. Végig kell járni a ranglétrát. Egy bizonyos időnek el kell, hogy teljen, hogyha akarja az illető, nagygyá tudjon válni, és folyamatosan képeznie kell magát.”

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

A makói Bérpalota alatti üzlet a „Carlo” Órásszalonn. Javaslom, hogy a Települési Értéktárba kerüljön be, hogy „Értékeink”, közé sorolhassuk és hogy így maradjon meg a jövő generációjának.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források): -

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: -

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja: -

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek: -

3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat: -

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

Oskovics Lajos, makói kalaposmester

[települési/tájegységi/ megyei_/külhoni magyarság] *értéktárba történő felvételéhez*

Készítette:

Szikszai Zsuzsanna

.....
(aláírás)

Makó, 2025. október 06.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás neve: Szikszai Zsuzsanna

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Szikszai Zsuzsanna

Levelezési cím: 6775 Kiszombor, Szent István tér 3/c

Telefonszám: 20-61-00-361

E-mail: rozmaring37@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Oskovics Lajos, makói kalaposmester

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☐ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☒ ipari és műszaki
megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

- ☒ települési ☐ tájegységi ☐ megyei ☐ külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

„Akár esik, akár fúj, az Oskovics kalap mindig új!” -

egy elfeledett makói kalaposmester élete és mestersége egy festmény apropóján

2017 tavaszán Tatabányáról egy festmény érkezett a múzeumunkba, amely Oskovics Lajos egykori makói kalaposmestert ábrázolja fiatal korában. A képet leánya Reisz Jánosné, született Oskovics Margit küldte, azzal a szándékkal, hogy méltó helyre kerül az ő drága édesapját ábrázoló alkotás.

De ki is volt Oskovics Lajos? Kik is voltak a kalaposmesterek?

A Makó néprajza kötetében sajnos nem sok információt tudunk meg a mesterségről. De felkerestem Nagy Verát, vásárhelyi néprajzkutatót, aki feldolgozta a Makó kézművességét. Tőle tudtam meg, hogy az Oskovics Lajos egy híres kalapos dinasztia leszármazottja, a család egykor Eperjesről vándorolt Hódmezővásárhelyre. Oskovics Józsefnek és Móricz Annának öt fiú gyermeke

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

született, s mind a kalapos mesterséget vitte tovább. Lajos 1989-ben született, és Budapesten a Deli kalapgyárban végezte tanulmányait. /Valószínűleg a többi fivére is/. Az I. világháborúban az 5. honvéd ezrednél szolgált, Szerbiában. Az Oskovics-fivérek a szakmájuk mellett a sportot is nagyon kedvelték, mindannyian birkóztak. Lajos 1922-ben települ át Makóra, Péter testvérével együtt, valószínűen már nem tudtak mindannyian megélni Vásárhelyen a kalapos szakmából. A Makóra települt Oskovics Lajos, 1927 szeptemberében nősül meg, Fodor Margit - makói szabó mester lányát veszi feleségül. Házasságuk boldogtalan, mivel négy gyermek születik, de csak egy leány marad életben, s ezek az események megkeseríti életüket.

Üzletet nyit Péter testvérével, majd külön vállnak – Csanádpalotán is nyit egy fióküzletet, egy rövid időre, majd bezárja azt s élete végéig Makón él és dolgozik. Műhelye a Desseffy tér 21. szám alatt, a régi Lúd-piac mellett 1976-ig működik. /Mai elnevezése Csanád vezér tér, jelenleg a Judit virágüzlet áll a helyén/ Éjjel nappal dolgoztak az üzletben, Oskovics a műhelyben sokszor késő éjszakáig, felesége pedig azalatt az üzletben kiszolgált a vevőket. Csak férfikalapokat készítettek és javítottak. A kalapokhoz Budapestről a GROWE Kalapgyárból vásárolták a tompokat, vagyis a kalap számára a nemezdarabokat, melyeket a helyi divat, ízlés és hagyomány szerint alakítottak, díszítettek. Hétvégén piacokra jártak, a környező településekre. Ilyenkor nagy ládába csomagolták a kalapokat és abban szállították a vásárokra a portékájukat, volt sátruk és hozzá vásári pult is.

„Akár esik, akár fúj az Oskovics kalap mindig új!” ezzel a rövid rigmussal, „szlogen-nel”, hirdették a kalapjaikat, ezt Oskovics Margit elmondásából tudjuk, de megtaláltuk egy másik hirdetésüket egy katalógusban, amelyet a Csanád-Torontál vármegye Gazdasági Egyesület fennállásának 75. évfordulója alkalmából Makó, 1937. szeptember 5-12. napján rendezett díjazással egybekötött kiállítás és vásáron jelentettek meg. /köszönet Nagy Gábornak, hogy ezt az anyagot megkereste számomra/. A hirdetés így hangzik: „Szép, jó és olcsó az Oskovics kalap”

De nemcsak új kalapokat készítettek, hanem régi, elnyűtt javítását, festését is vállaltak. A műhely mögött voltak az üstök és egy fémből készült kazán. Az üstökben a festékanyagot melegítették, majd ebbe a lébe eresztették a kalapokat, majd a kazánban szárították azokat. Ha szűk vagy kicsi volt a kalap ún. kalaptágító eszköz segítségével a megfelelő méretre tudták igazítani. Ez az eszköz fémből készült és szabályozni lehetett rajta a méretet, a kalap belső karimájához helyezték és így próbálták a méreten bővíteni. A család a Magyar Királyi Állami Csanád vezér Reálgimnázium melletti polgári házban lakott, az épület helyén most Sportcsarnok áll. Oskovics Lajos a II. Világháború kitörésekor,

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

1939-ben ismét bevonult, de nem a frontot szolgált, hanem a hátszágban. Ebben a nehéz időkben egészsége megromlott, az asztma támadta meg, 1944-ben tért haza, így ettől kezdve inkább a felesége vitte az üzletet. A viláégést követően a kalapok iránti kereslet visszaesett. De meg kellett élnenek, ekkor kezdtek el kucsmákat készíteni, főleg a makói és a környék településein élő parasztok számára. A kucsmákat eredetileg birkabőrből készítik, de a háború után nem igen lehetett hozzájutni, így a piacokon felvásárolták a fekete Krümmer kabátokat, nagyon olcsó pénzért. Ennek az anyag és színe nagyon hasonló a birka gyapjához, ez lett a kucsmák külseje, a belsejét azért bárány bőrral bélelték. 1962-ben Oskovics Lajos iparos nyugdíjba vonult, de halálig azért a feleségével együtt tovább vitte az üzletet 1966-ban bekövetkezett haláláig.

Oskovics kalap a József Attila Múzeum birtokában ez idáig nem volt, de Gera Antalnak köszönhetően sikerült egy eredeti Oskovics címkével ellátott kalappal bővíteni a gyűjteményünket. Gera Antal /Arany János utcai lakos/ édesapjaé volt, aki az esküvőjére vette ezt a kalapot 1942-ben. A kalap eredetileg széles karimájú volt, de jelenleg keskeny, látszik, hogy levágtak a széléből. Gera Antal elmondásából tudjuk, hogy valamin összeszólalkoztak a szülei, és édesanyja nagyon megharagudott a férjére, ezért levágta a kalap szélét. Valószínű ez az incidens mentette meg az utókor számára a kalapot, mivel ezt a „megcsonkított” ruhadarabot többé nem viselték. Szerencsére nem dobták ki, hanem kikerült a hátsó konyhába a fogasra mostanáig. Az Oskovics üzlet 1966-ban bezárták, majd később a család Pécsre költözött.

A kalapos mesterség régi neve a süveges, süveggyártó. A süvegviselés a köznépi magyarság legrégebbi fejviselete. 16–17. sz.-i adataink szerint a pozsonyi, soproni, brassói süveggyártók ezres tételekben kereskedtek saját készítményeikkel. A süvegviselés nemcsak a katonaság, hanem az egész lakosság körében általános volt. Emellett tanúskodnak a 18. sz.-i árszabások is, melyekben kalap csak elvétve kerül említésre. A süveges megjelölés mellett csak a 19. sz. fordulóján jelenik meg a kalapdísz. Ettől kezdve a fejviseletben is rohamosan teret veszít a süveg. A korábbi századokban a német lakta területeken tűnt fel először a kalap. A céhek is megkülönböztették a magyar és a német kalapokat. Makón a 19. század derekától vannak adataink a süvegesekről, a kalaposokról. A kalaposok, kötelesek, könyvkötők, késesek, molnárok, köszörűsök, kéményseprők nem alkottak céhet Makón, így ipartársulattá sem alakultak. Ha nem is volt ipartestületi tag Oskovics Lajos, de ennek ellenére a makói Ipartestület zászlótartója volt halálig.

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Ezt a mesterséget Makón nem csak férfiak végezték, hanem nők is, sőt sokkal több női kalapos működött a két világháború között városunkban, mint férfi. Női kalaposmesterek Weizsmann Malvin, Bittó Józsefné, Takács Margit, Jánossy Ilona, Czinczár Anna, Vidor Riza, Kelemen Anci, Farkas Melinda, Munkácsi Margit, Gyömbér Mária. A férfikalaposok: Bittó Sándor, Bittó Gyula, Oskovics Lajos, Földes Sándor. Az előbb felsorolt mesterek életét is szándékozom felkutatni és az iparosok között betöltött szerepüket, fontosságukat megvizsgálni.

Az Oskovics család példáján keresztül megismerhettük egy letűnt mesterség utolsó jeles alakjának életét és munkásságát, köszönet ezért Oskovics Margitnak.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Oskovics Lajos makói kalaposmester élete és mestersége ne kerüljön homályba és feledésbe, ezért szeretném, ha a Települési Értéktár Ipari és Műszaki megoldások szakterületi kategóriájába bekerüljön.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források): -

Kelin Lázár cipő-kalapos 53.old. KIÁLLÍTÁS KATALÓGUSBAN

Néprajzkutatók találkozója. Makó, 2017. szeptember 5., Szikszai Zsuzsanna, JAM

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: -

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja: -

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek: -

3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat: -

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

Újvárosi Református Templom toronyórája

[települési/tájegységi/ megyei_/külhoni magyarság] *értéktárba történő felvételéhez*

Készítette:

Farkas Éva Erzsébet
Makó Város polgármestere

.....
(aláírás)

Makó, 2025. október 06.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás neve: Farkas Éva Erzsébet

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Farkas Éva Erzsébet

Levelezési cím: 6900 Makó, Széchenyi tér 22.

Telefonszám: 06-62/511-800

E-mail: polgarmester@mak.hu

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Újvárosi Református Templom toronyórája

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☐ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☒ ipari és műszaki
megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

☒ települési	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Az Újvárosi Református Templom toronyóra története

Az óra készítője nem Szegeden került kiválasztásra. Az óra elkészítőjének kiválasztása valószínűleg a makói kálvinisták borturizmusával (3-4 lovasszekér) „Gyorokra járás” közben történt. Minden ősszel az Arad-hegylajai településekre - elsősorban Gyorokra - jártak maguk számára és az Úrvacsorához szükséges borért. Az ottani vörösbor rendkívül híres – az 1862-es londoni világkiállításon – aranyérmes volt. Onnan kb. 20 km-re található, kellemes környezetben Pankota, ahol a református óra építője, Szentendrei Károly órásmester lakott (apja és nagyapja református lelkész), aki maga is presbiter volt. Csécsi Miklós megbízásából id. Szentendrei Károly, az ifj. Szentendrei Károly és az unoka, Szentendrei Béla készítették el az órát, amit 1880-81-ben makói fuvarosok lovasszekéren hoztak haza Makóra.

1882. november 5-én avatták fel (délben díszes közebedet rendeztek) Makó „reformátusok katedrálisát” hatalmas tömeg jelenlétében. A délutáni átadási istentisztelet után a jelenlevők közül sokan a „Vörös Ökör Vendéglőben” éjszakába nyúló ünnepséget rendeztek maguknak és lehet, hogy „többet ittak a kelleténél, amit a Jóisten valószínűleg nem nézett jó szemmel”!

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Talán ezért is történt, hogy 1883 őszére az Arad-hegyalján lévő szőlőültetvényeket a filoxéria kipusztította. Évekre vége lett Makó és Aradhegyalja települései közötti borturizmusnak. 1917-ben a nagyharang kivételével a harangokat eltávolították, az első világháború ágyúiba öntötték. 1927-ben Klebelsberg Kuno, vallás és közoktatási miniszter újra öntette és visszaadta a nagyharangokat a templomnak, ezért a torony belül teljesen átépítésre került. Az új harangláb miatt nem tudták visszaakasztani az órát és az óraszerkezet közötti kardántengelyt. Ettől az időponttól nem jár az óra. Újvároson ekkor már az emberek a saját órájukat az újvárosi vasúti megállóból induló, a reggeli hatórái, pesti gőzösnek a kürtjéhez igazították. 2022 tavaszára az óra újra járt, amit ünnepélyes keretek között avattak újra, a saját helyén a toronyban!

„Ember légy jó órában jó helyen. És akkor mindenkinek kíván jó órákozást és szórakozást!”

(Vas Zoltán, presbiter írása nyomán)

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Az Újvárosi Református Templom toronyórája felvételét javaslom a Települési Értéktár Ipari és műszaki megoldások szakterületi kategóriájába.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források): -

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: -

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja: -

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek: -

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat: -

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat

Lévai Imre, piarista szerzetes

[települési/tájegységi/ megyei_/külhoni magyarság] *értéktárba történő felvételéhez*

Készítette:

Forgó Géza

.....
(aláírás)

Makó, 2025. 09. 29.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás neve): Forgó Géza

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Forgó Géza

Levelezési cím: 6900 Makó, Hunyadi u.15/a.

Telefonszám: +36 30 8137367

E-mail cím: forgoge@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: *Lévai Imre, piarista szerzetes*

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:

☐ agrár- és ☐ egészség és életmód ☐ épített környezet

☐ élelmiszergazdaság

ipari és műszaki megoldások ☒ kulturális örökség ☐ sport

☐ természeti környezet

☐ turizmus

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:

X települési

☐ tájegységi

☐ megyei

☐ külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Lévai Imre eredeti nevén Kozák Imre 1842. november 10-én született Makón a Szent Anna utca 1. számú nádfődeles sarokházban. Édesapja Kozák Imre (1809-1858) szücsmester, 1926-ban vette feleségül Lévai Terézt (1809-1884). Házasságukból három gyermek született, Teréz, Klára és Imre. A fiú a négy elemet Makón végezte. A város bár megyeszékhely továbbtanulásra nem adott lehetőséget. Akinek vagyoni helyzete engedte, Aradra, Temesvárra vagy Szegedre küldte fiát tanulni. Kozák Imre azonban helyi 40-45 szegény mezővárosi szücsmester közé tartozott, egyetlen fiú gyermekét csak saját mesterségére taníthatta meg. Makó esperes plébánosa Makra Imre felfedezte a fiatal gyermekben rejlő tehetséget és a szülőket meggyőzve beajánlotta a temesvári szemináriumba. Temesvárott az oktatás német nyelven folyt. Szünidő alatt a hazabocsátott növendékek részletes utasításokat kaptak és a helyi papság ellenőrzése alá kerültek. 1857 nyarat Újbudán, egy német családnál töltötte. Mihálovics József újbudai plébános támogatását

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

kiérdemelte, akivel majd évek múltával bizalmas barátságba került. A temesvári évek alatt Németh József püspöki szertartónak szeretett ministránsa volt. Az 1857/58. tanévben megkezdte a gimnáziumot. A IV. osztályban a második legjobb tanuló volt. 1858. őszén meghalt édesapja. Ezzel családja megélhetését komoly veszély fenyegette. El kellett gondolkodnia édesanyja, nővérei, valamint saját jövőjéről. 1861-ben jelentkezett piaristának, hiszen az akkori rendi viszonyok között anyagi segítséget tudott nyújtani szeretteinek. Purgstaller József provinciális felvette a rendbe és 1861. szeptember 16-án Vácon öltöztette be a rend ruhájába. Előttünk ismeretlen okból ekkor vette fel édesanyja nevét és lett Lévay Imre.

Lévay Imre szerzetesi védőszentjéül kalazanci Szent Józsefet választotta. A piarista rend megalapítója a szegény gyermekek oktatását és az egész emberség nevelését tűzte ki célul. 1865. június 5-én tette le szerzetesi fogadalmát, június 28-án érettségi bizonyítványt. Az érettségi után 1865 ősztől két évig a váci gimnáziumban tanított és közben magánúton elvégezte a teológiát. 1867-ben áldozópappá szentelték és Pestre helyezték át a rend iskolájába. 1870/71. tanév során megszerezte a tanári oklevelet magyar, német, latin, görög nyelvből és irodalomból. Pesten kezdte meg irodalmi munkásságát. 1874/75-ben kinevezték a veszprémi rendház főnökévé és a hatosztályos nagygimnázium igazgatójává. Lévay Imre igazgatóságának legnagyobb eredménye, hogy sikerült a hatosztályos gimnáziumból nyolcosztályos főgimnáziumot létrehozni. Az igazgatói teendők mellett németet, görögöt, hittant és hitoktatást tanított. Fontos feladatot vállalt a felnőttek oktatásának újjászervezésével. 1886/87-ben a „Társadalom és a Tanuló ifjúság” megjelent tanulmányában is arra figyelmeztet, hogy „semmit drágábban nem fizet meg az emberiség, mint a tudatlanságot”. 1876. október 1-én átvette a Veszprém c. „megyei hivatalos közlöny” és vele kapcsolatos Hivatalos Értesítő szerkesztését. Az újságcikk publikálásában nagy segítségére voltak piarista munkatársai. Egy év elteltével már a lap kiadásával is ő foglalkozott, melynek éléről 1880-ban távozott, mivel azt politikai célokra kívánták felhasználni és a tulajdonossal Krausz Árminnal a zsidóságról írt cikke miatt ellentétbe került. 1884-ben megindította új lapját a Veszprémi Közlönyt, alcímében „Katolikus hetilap”-ot. 1887/88-ban 45 évesen a budapesti piarista gimnázium élére került. Budapesten a piarista rendnél konzultor, majd asszisztens volt a tartományfőnöki tanácsban. Életének fő műve a katolikus körök eszméinek megvalósítása. Tudta, hogy az első katolikus körnek a fővárosban kell megalakulnia, mert csak így lesz a mozgalom országos jelentőségű. A Budapesti Katolikus Kör a szerviták házában bérelte helyiségek ünnepélyes átadásán a szervita templomban

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

mondott megnyitó beszédében Léway büszkén vallotta, „hogy Magyarország addig volt hatalmas, amíg katolikus volt. Történelmünk legszebb lapjait, múltunk legfényesebb pontjait és legbüszkébb emlékei mind ezt bizonyítják.” A katolikus körök szervezése országos mozgalommá alakult, ebből Makó sem maradt ki. A magyarországi piarista rendtartomány kis káptalanja 1891. június 23-an provinciálissá választotta Léway Imrét.

Léway Imre provinciálisságának alkotásai közül a legjelentősebbek a kispap nevelésével kapcsolatosak. A vidéki növendékházakra külön és kiemelt figyelmet fordított azok többszöri megtekintésével.

1895. május 20-án hunyt el. Budapesten a Fiumei úti sírkertben van örök nyugalomba helyezve.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

A makói születésű Lévai Imre piarista szerzetest, provinciálist jelentős munkássága miatt a települési értéktárba történő felvételre javaslom.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

Tomek Vince: Léway Imre (Magyar piaristák a XIX. és XX. században, szerkesztette: Balanyi György, Budapest, 1942)

Forgó Géza. Léway Imre, piarista szerzetes. Makó, 1995.

Sziklay János: Dunántúli kultúrmunkások. A Dunántúl művelődéstörténete életrajzokban. Budapest, 1941.

Balogh Margit-Gergely Jenő: Egyházak az újkori Magyarországon 1790-1992. Budapest, 1996.

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: -

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja:

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés *j)* pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek:

-

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat: